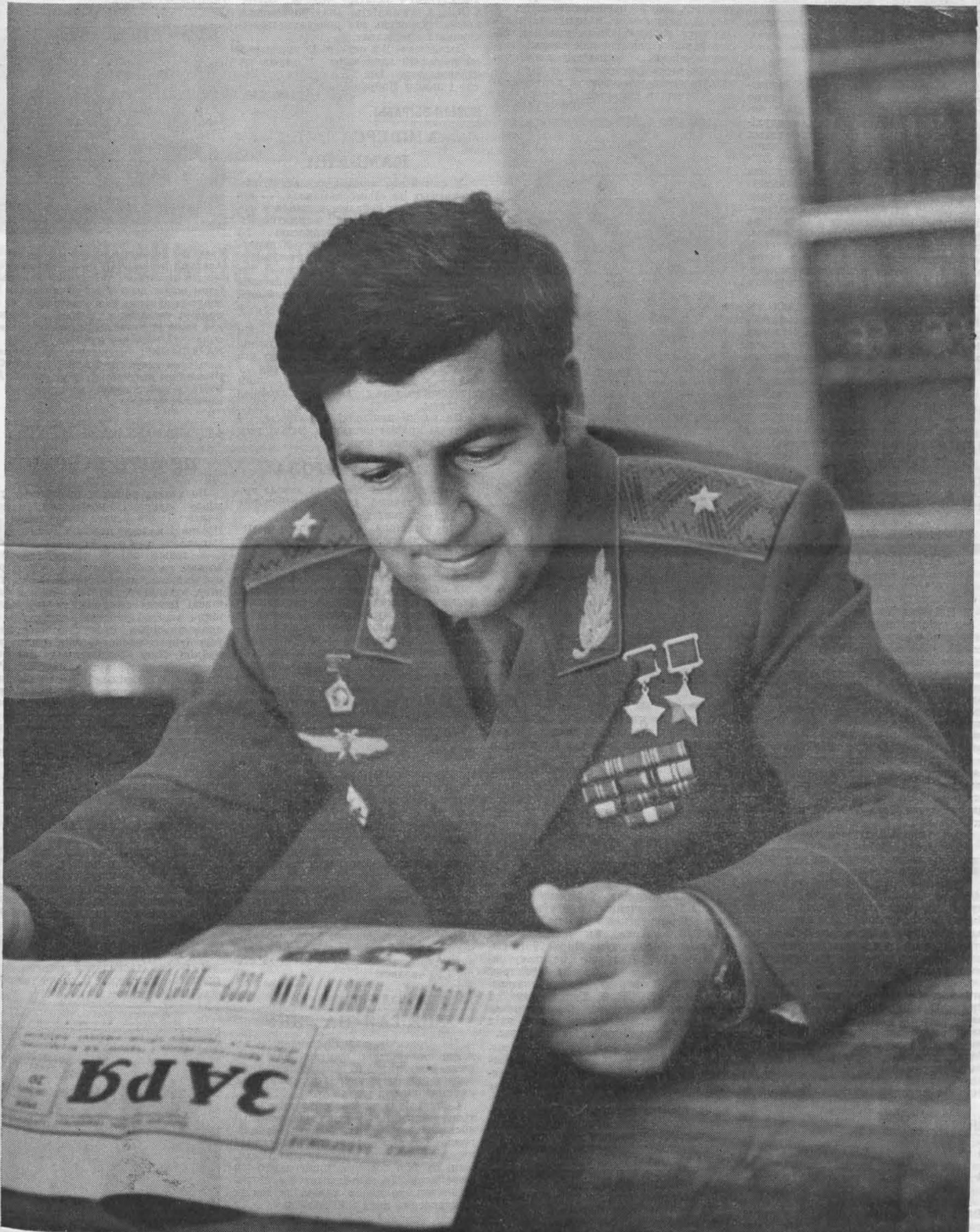

Голас Радзімы

№ 14 (1792)
7 красавіка 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Тройчы выходзіў на касмічную арбіту лётчык-касманаўт СССР Пётр Клімук. Што новага адбылося ў жыцці нашага земляка ў апошнія гады, як ён сябе адчувае пасля такіх цяжкіх палётаў, чым, акрамя асноўнай работы, займаецца, якія ў яго планы на будучае!
Пра гэта вы даведаецеся з інтэрв'ю Пятра КЛІМУКА, якое змешчана на 5-й старонцы.

Фота Я. МАКАРЧУКА.

падзеі • людзі • факты

АФІЦЫЙНЫЯ СУСТРЭЧЫ

ВІЗИТ ГЕНЕРАЛЬНАГА САКРАТАРА ААН

28 сакавіка Генеральны сакратар ЦК КПСС, член Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Ю. У. Андропав прыняў у Крамлі генеральнага сакратара ААН Х. Перэса дэ Куэльяра, які знаходзіўся ў Савецкім Саюзе з афіцыйным візітам.

Гутарка, што прайшла ў канструктыўнай і дружэлюбнай атмасферы, датычылася вузлавых праблем цяперашняга міжнароднага становішча і ролі ААН у іх вырашэнні.

Ю. У. Андропав адзначыў небяспечны характар становішча, якое склалася ў свеце, ён падкрэсліў адказнасць за захаванне міру, прадухіленне ядзернай вайны, якая ў гэтых умовах кладзецца на кіраўнікоў дзяржаў, а таксама на Арганізацыю Аб'яднаных Нацый, і звярнуў увагу на шырокі комплекс савецкіх прапаноў, накіраваных на дасягненне гэтых мэт.

Х. Перэс дэ Куэльяр высока ацаніў намаганні Савецкага Саюза па змяншэнню пагрозы ядзернай вайны. Ён выказаў цвёрды намер садзейнічаць павышэнню ролі ААН у вырашэнні наспелых праблем умацавання міру і бяспекі і развіцця мірнага міжнароднага супрацоўніцтва.

У інтэрв'ю карэспандэнту ТАСС генеральны сакратар Арганізацыі Аб'яднаных Нацый Х. Перэс дэ Куэльяр выказаў падзяку Генеральному сакратару ЦК КПСС Ю. У. Андропаву за добрае запрашэнне, за сустрэчу.

Х. Перэс дэ Куэльяр падкрэсліў: не было ніводнай сур'езнай міжнароднай праблемы, якая не была б узнята Генеральным сакратаром ЦК КПСС і па якой я, як генеральны сакратар ААН, не выказаў бы сваёй думкі.

29 сакавіка Х. Перэс дэ Куэльяр меў сустрэчу з членам Палітбюро ЦК КПСС, першым намеснікам Старшыні Савета Міністраў СССР, міністрам замежных спраў СССР А. Грамыкам.

3 ЗАЯВЫ САВЕЦКАГА УРАДА

СІРЫЙСКИ НАРОД НЕ АДЗІНОКІ

З Блізкага Усходу, дзе становішча і без таго небяспечна напалена, па-ступваюць новыя трывожныя паведамленні. Ваенныя і палітычныя дзеянні Ізраіля спабарнічаюць у заявах аб непазбежнасці «прэвентыўнай» вайны з Сірыяй і аб гатоўнасці да яе ізраільскай арміі. У Ізраілі, не ўтойваючы, вядуць ваенныя падрыхтаванні з мэтай нанясення разбойніцкага ўдару па Сірыі, якая з'яўляецца галоўнай перашкодай на шляху рэалізацыі захопніцкіх задум кіраўніцтва Тэль-Авіва. Зламаць Сірыю, прымусяць яе адмовіцца ад процідзеяння імперыялістычным і сіянісцкім падкопам — даўня мэта Тэль-Авіва. І не толькі яе.

Калі Ізраільская ваеншчына агнём і мячом праходзіць па арабскіх землях, усім вядома, што гэты меч уклаў ёй у рукі Вашынгтон.

Злачынныя задумы Ізраіля ў адносінах да Сірыі нікога не могуць пакінуць аб'якавымі, і яны павінны быць сарваны. Сірыйскі народ не адзінокі. На яго баку арабскія патрыёты, сацыялістычныя краіны, усе, каму дарагая справа міру, справядлівасці і гонару.

Тэль-Авіву пара спыніць гульні з агнём, гаворыцца ў Заяве Савецкага ўрада. Савецкі Саюз зноў падкрэслівае, што не сілай зброі, не шляхам вайны, а толькі з дапамогай палітычных намаганняў усіх зацікаўленых бакоў, шляхам справядлівага, усеабдымнага ўрэгулявання могуць быць забяспечаны законныя правы і інтарэсы ўсіх народаў Блізкага Усходу.

ЗНАМЯНАЛЬНЫЯ ДАТЫ

ГЕНІЯЛЬНЫ МЫСЛІЦЕЛЬ

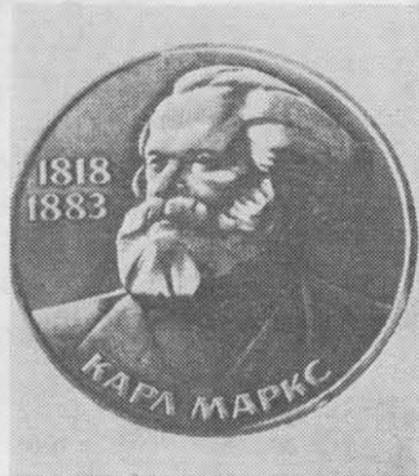
У Маскве, у Вялікім тэатры Саюза ССР, 30 сакавіка адбылося ўрачыстае пасяджэнне, прысвечанае 165-годдзю з дня нараджэння і 100-годдзю з дня смерці Карла Маркса.

У зале сабраліся кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, прадстаўнікі рабочага класа сталіцы, працаўнікоў сельскай гаспадаркі Падмаскоўя, ветэраны партыі, вучоныя,

дзеячы культуры, воіны Савецкай Арміі. Прысутнічалі таксама кіраўнікі дыпламатычных прадстаўніцтваў сацыялістычных краін.

З дакладам «Вучэнне Маркса — кіраўніцтва да дзеяння» выступіў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, сакратар ЦК КПСС Б. Панамароў.

Прамоўца адзначыў, што вучэнне Маркса аб вызваленчай місіі рабочага класа займае важнейшае месца ў тэорыі навуковага камунізму, з'яўляючыся рэвалюцыйным вывадам Філасофскай і эканамічнай тэорыі заснавальнікаў марксізму-ленінізму. Праўдзівасць і жыццёвая сіла гэтага вучэння пераканаўча пацверджаны ўсім ходам гісторыі.

29 сакавіка 1983 года выпушчана ў абарачэнне памятная манета вартасцю 1 рубель у сувязі са 165-годдзем з дня нараджэння Карла Маркса і 100-годдзем з дня яго смерці.
НА ЗДЫМКУ: вонкавы і адваротны бакі манеты.

3 ВІЗИТАМ У БЕЛАРУСЬ

ПАСОЛ ФРАНЦЫІ У МІНСКУ

29 і 30 сакавіка ў Мінску знаходзіўся Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Французскай Рэспублікі ў СССР Клод Арно. Ён нанёс візіты Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Палікову, першаму намесніку Старшыні Савета Міністраў БССР Ю. Хусаінаву, міністру замежных спраў БССР А. Гурыновічу і старшыні Мінскага гарвыканкома Г. Таразевічу. Адбыліся гутаркі, якія прайшлі ў дружэлюбнай атмасферы.

Госць зрабіў паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь», дзе аглядзеў помнік ахвярам фашызму, усклаў кветкі да Вечнага агню. У кнізе ганаровых наведвальнікаў Клод Арно пакінуў наступны запіс: «Няхай смутак і жалоба стануць мужнасцю вашай і сілай... Успрымаючы гэты заклік загінуўшых, будзем разам змагацца за мір і прагрэс».

Клод Арно наведаў вытворчае аб'яднанне «Мінскі трактарны завод імя У. І. Леніна», пабываў у Мінскім дзяржаўным педагагічным інстытуце замежных моў.

У той жа дзень пасол Францыі азнаёміўся з экспанатамі Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі БССР, наведаў таксама Беларускае дзяржаўнае музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч даў у гонар госьця абед.

ЛЕПШЫЯ У КРАІНЕ

ЗАЛАТЫ МЕДАЛЬ — ПАРКУ

Падведзены вынікі IV тура агляду паркаў, праводзімага ВДНГ СССР. У ім удзельнічалі каля паўтары тысячы «канкурсантаў» з усіх куткоў краіны. Лепшым назван парк культуры і адпачынку Брэста, які атрымаў дыплом 1-й ступені і залаты медаль ВДНГ СССР. Спецыялісты падкрэсліваюць высокі ўзровень яго дэкаратыўна-мастацкага афармлення.

Дыпламамі 2-й ступені і сярэбранымі медалямі адзначаны Цэнтральны дзіцячы парк імя М. Горкага ў Мінску і парк у Кобрыве.

НОВЫЯ ВЫРАБЫ

УНІВЕРСАЛЬНЫ КАМБАЙН

У сямействе машын для вёскі, выпускаемых на «Гомсельмашы», — паўнённе. Тут сабраны першыя ў гэтым годзе прычэпныя кармаўборачныя камбайны прадукцыйнасцю 75 тон зялёнай масы ў гадзіну. У параўнанні з іншымі несамаходнымі агрэгатамі, прызначанымі для тых жа мэт, гомельская навінка аснашчана больш сучаснай жніяркай з шырынёй захвату не 2,6, як у папярэднікаў, а 3,4 метра.

Гэты камбайн універсальны. Ён здольны весці нарыхтоўку практычна ўсіх відаў кармоў, дзякуючы чаму яго можна выкарыстоўваць 600 гадзін у год — у два-тры разы больш, чым выпускаемыя да гэтага часу падобныя агрэгаты.

Да канца пяцігодкі ў калгасы і саўгасы краіны паступіць больш чым 15 тысяч новых машын.

ТЭЛЕМАГНІТОЛА

У лабараторыі Мінскага завода вылічальнай тэхнікі ідзе выпрабаванне навінкі — тэлемагнітолы.

Тэлемагнітола складаецца з партатыўных тэлевізара, радыёпрыёмніка і магнітафона. Размер экрана тэлевізара па дыяганалі — 160 міліметраў. Тэлепрыёмнік будзе прымаць тэлевізійныя станцыі ў дыяпазоне мятровых і дэцыметровых хваляў. Аўтаматычная рэгуляроўка ўзмацнення гарантуе ўстойлівае і высакаякаснае адлюстраванне. Транзістарны радыёпрыёмнік забяспечыць прыём радыёперадач у дыяпазонах доўгіх, сярэдніх, кароткіх і ультракароткіх хваляў. Сілкаванне ажыццяўляецца як ад электрычнай сеткі, так і ад крыніцы пастаяннага току, якім можа быць акумулятар аўтамабіля. Вага не больш 9 кілаграмаў.

Да канца года навінка паступіць у гандаль.

КЛОПАТЫ АБ ЧАЛАВЕНУ

ПАД СОСНАМІ

Першых адпачываючых прыняў сапаторый-прафілакторый самага маладога прадпрыемства Наваполацка — завода бялкова-вітамінных канцэнтратаў. Ён размясціўся ў сасновым лесе. Да паслуг працаўнікоў — прасторныя пакой адпачынку, з густам аформленыя інтэр'еры, холы. У шматлікіх кабінетках устаноўлена навішка медыцынскае абсталявання. Есць плавальны басейн. У зале дыетычнага харчавання адначасова могуць сесці за стала 120 чалавек.

ЗА КОШТ МАДЭРНИЗАЦЫІ

ШОСТАЯ ПА ЛІКУ

На Брэсцкім электралямпавым заводзе завершаны мантаж чарговай, шостага па ліку аўтаматычнай лініі, разлічанай на вытворчасць дзвюх тысяч электраламп у гадзіну.

Сёлета будуць зманціраваны яшчэ тры такія лініі. За кошт мадэрнізацыі абсталявання, аўтаматызацыі тэхналагічных працэсаў калектыў пастаянна нарошчвае тэмпы выпуску прадукцыі. Калі за ўсю восьмую пяцігодку было выраблена 374 мільёны штук электралампачак, то цяпер толькі за год іх выпускаецца каля 300 мільёнаў.

ДЛЯ ВЁСКИ

МІНІ-ТРАКТАР № 1000

У вытворчым аб'яднанні «Мінскі трактарны завод імя У. І. Леніна» выпушчаны юбілейны, тысячны мотаблок «Беларусь» МТЗ-0,5.

Міні-трактар, прызначаны для работ на прысудзібным участку, у садзе, цяпляцы. Ён можа араць, культываць, баранаваць, касіць, перавозіць грузы. Навінка паступіла ў магазіны рэспублікі два гады назад і атрымала добрыя водгукі сельскіх жыхароў.

Да канца года трактаразаводцы адправяць у гандаль яшчэ 1 000 мотаблокаў.

ПОШУК ВУЧОНЫХ

Калектыў Інстытута цэпла- і масаабмену Акадэміі навук БССР паспяхова вырашае многія складаныя тэхнічныя праблемы. Цэлы шэраг каштоўных распрацовак беларускіх вучоных ужо ўкаранены ў народную гаспадарку. Толькі за апошнія два гады іх эканамічны эффект ацэньваецца ў 17 мільёнаў рублёў.

НА ЗДЫМКУ: кандыдаты фізіка-матэматычных навук М. ФАМІН, А. АЧАСАЎ і малодшы навуковы супрацоўнік С. ЛАБУДА ў лабараторыі канвектыўных і хвалявых працэсаў.

АДКРЫЛІ НАВІГАЦЫЮ

ПРАЦУЕ ПРЫПЯЦЬ

На дэкаду раней традыцыйных тэрмінаў адкрылі навігацыю рачнікі Верхне-Дняпроўскага параходства. Па Прыпяці пайшлі першыя судны з матэрыяламі для новабудуўляў Палесся.

У гэтым сезоне водны транспарт возьме на сябе асноўныя аб'ёмы рэспубліканскіх перавозак шчэбеню, граніту, вугалю, руды, а таксама большасці іншых сыпучых грузаў. Справіцца з гэтай работай дапамогуць кардынацыйныя саветы, створаныя на ўсіх буйных транспартных вузлах рэспублікі. Яны аб'ядноўваюць чыгуначнікаў, рачнікоў, аўтамабілістаў. Распрацаваны адзіныя бесперапынныя планы-графікі руху, якія даюць магчымасць эфектыўна выкарыстоўваць судны і баржы. Акрамя таго, флот параходства папаўняецца магутнымі цэплаходамі, здольнымі за рэйс перавозіць да чатырох тысяч тон грузаў.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

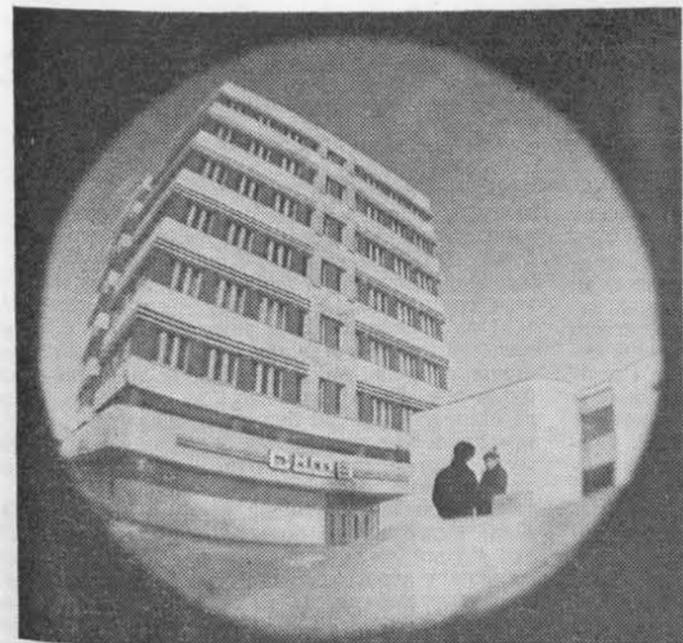
«МАЛАДЗЕЛЬЧЫЦЫ»

Будаўніцтва новага саўгаса «Маладзельчыцы» пачалося ў мікрэчцы Прыпяці і Бобрыка. Тут будзе асушана 4 900 гектараў забалочаных зямель. Некранутымі застаюцца малюўнічыя азёры, лесаахоўныя палосы закрытоў палі ад вятроў.

Будаўніцтва павінна закончыцца ў 1987 годзе. З выхадам на практыку магутнасць гаспадарка штогод будзе прадаваць дзяржаве 5 тысяч тон малака і 1 500 тон мяса.

Сотні гектараў балот і пераўвільготненых земляў вярнулі да жыцця ў Дубровенскім раёне меліяратары ПМК-39 трэста «Віцебскводбуд». Сёлета намечаны асушыць тысячу гектараў балот, акультурыць 400 гектараў сенакосаў.
НА ЗДЫМКУ: укладка дрэнану.

У прасторным шматпавярховым будынку на вуліцы Платонава ў Мінску справіла наваеселле спецыяльнае канструктарска-тэхналагічнае бюро Міністэрства плодаагароднінай гаспадаркі БССР. Тут размясціліся па-сучаснаму абсталяваныя лабараторыі, канструктарскія залы, майстэрні даследнай вытворчасці. Каля ста навуковых супрацоўнікаў займаюцца вельмі важнымі для народнай гаспадаркі даследаваннямі. Асноўны кірунак іх дзейнасці — распрацоўка канструкцый і тэхналогій, якія забяспечваюць захаванне бульбы і плодаагароднінай прадукцыі раяніраваных на Беларусі сартоў.

НА ЗДЫМКАХ: новы будынак СКТБ; дослед праводзяць інжынер-тэхнолаг Д. ШАТЭРНІК і загадчыца фізіка-біяхімічнай лабараторыі А. МІШЭНСКАЯ. Фота Я. КАЗЮЛІ.

ГАНДЛЁВА-ПРАМЫСЛОВАЯ ПАЛАТА БССР АДЗНАЧЫЛА 30-ГАДОВЫ ЮБІЛЕЙ

3 ГОДНАСЦЮ ПРАДСТАЎЛЯЦЬ СВАЮ РЭСПУБЛІКУ

У першыя пасляваенныя гады Беларусь на міжнародны рынак пастаўляла ў асноўным сыравіну. Але хутка рос эканамічны і навукова-тэхнічны патэнцыял рэспублікі, адпаведна ўзрасталі і яе экспертныя магчымасці. Ужо ў 1953 годзе галоўнае месца сярод рэалізуемых за мяжой вырабаў занялі машыны, абсталяванне, прадукцыя аўтатрактарнай і станкабудаўнічай прамысловасці, дарожнага і сельскагаспадарчага машынабудавання. Наладжваліся і ўмацоўваліся дзелавыя сувязі прадпрыемстваў, навуковых і вучэбных устаноў рэспублікі з замежнымі партнёрамі. Тады і было прынята рашэнне аб стварэнні Беларускага аддзялення Усесаюзнай гандлёвай палаты, пераўтвораўнага потым у Гандлёва-прамысловую палату БССР. Наш карэспандэнт сустрэўся са старшынёй прэзідыума гэтай установы Яўгеніяй ГРЫНЕВІЧ.

— Яўгенія Мікалаеўна, раскажыце, калі ласка, аб структуры і задачах Гандлёва-прамысловой палаты БССР.

— Наша палата — грамадская арганізацыя, закліканая садзейнічаць развіццю знешнеэканамічнага і навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва рэспублікі з замежнымі краінамі. Правадзейнымі членамі палаты з'яўляюцца больш чым 300 прадпрыемстваў і арганізацый, сярод якіх, напрыклад, мінскія заводы — трактарны, станкабудаўнічы імя Кірава і імя Карычэўскага, БелАЗ, «Гомсельмаш», аб'яднанні «Беларуськалій», «Хімвалакно», цэлы шэраг інстытутаў Акадэміі навук БССР, Навукова-даследчы інстытут электронна-вылічальных машын і іншыя. Усім ім наша палата аказвае паслугі па экспертызе імпартаў і экспартных тавараў, робіць пераклады эканамічнай і навукова-тэхнічнай літаратуры і дакументацыі, кансультуе па пытаннях патэнтавання вынаходстваў за рубяжом і продажу ліцэнзій, займаецца выкананнем рэкламнай прадукцыі — праспектаў, буклетаў, плакатаў.

— Давайце цяпер больш падрабязна спынімся на асобных момантах дзейнасці палаты. Возьмем, напрыклад, таварную экспертызу і патэнтаванне. Чаму вы займаецеся гэтымі справамі?

— Палата як грамадская арганізацыя забяспечвае неабходны нейтральны падыход пры вырашэнні самых складаных пытанняў, што ўзнікаюць у рабоце экспертаў. Па меры росту замежнага гандлю ўзрастае і колькасць тавараў, што падлягаюць экспертызе. Правяраюцца самыя розныя рэчы — ад чаранкоў буйнаплодных журавін і драўніннага півавіння для гідролічных заводаў, да камплектнага абсталявання.

У дзевятай і дзесятай пяцігодках эксперты палаты правярылі розных тавараў на агульную суму звыш 11 мільярд рублёў. Забракавалі пры гэтым імпартавага абсталявання

толькі за адну мінулую пяцігодку на 50,8 мільёна рублёў.

У апошнія гады замежныя арганізацыі сталі актыўна запрашаць нашых спецыялістаў для правяркі савецкага абсталявання, што ідзе за мяжу. Летась па заказах замежных фірм правярана экспертнай прадукцыі, пастаўляемай з рэспублікі ў Італію, ФРГ, Нарвегію, Югаславію, на суму звыш 3 мільёнаў рублёў. Бюро і групы экспертаў дзейнічаюць сёння ў 27 гарадах рэспублікі.

Цяпер аб тым, што датычыць патэнтна-ліцэнзійнай работы. Гэта параўнальна новы напрамак у дзейнасці палаты, але, як паказала жыццё, вельмі неабходны. Мы абараняем за мяжой прырытэт дасягненняў савецкай навуцы і тэхнікі. Палата дае кансультацыі па пытаннях, звязаных з прававой аховай вынаходстваў, прамысловых узораў і таварных знакаў у СССР і за мяжой. Для прыкладу скажу, што вось і зараз Гандлёва-прамысловая палата вядзе больш чым 100 спраў па таварных знаках, выконваючы абавязкі паверанага ў справах прадпрыемстваў і арганізацый рэспублікі. Таварнымі знакамі, зарэгістраванымі пры яе садзейні, сёння маркіруюцца прадукцыя мінскага станкабудаўнічага завода імя Кірава і электратэхнічнага імя Казлова, аб'яднанняў цацак — «Мір», кандытарскага — «Камунарка» і многіх іншых.

— Найбольш папулярны і шырока вядомы від дзейнасці Гандлёва-прамысловой палаты — выстаўкі. Якія з тых, што адбыліся ў апошнія гады, вылічыце асабліва цікавымі?

Пры ўдзеле Гандлёва-прамысловой палаты БССР у Мінску праведзена нямала міжнародных спецыялізаваных выставак. Можна назваць такія: «Спектр-81», «Вылічальная тэхніка ГДР», «Станкі і абсталяванне для дрэваапрацоўчай прамысловасці фірм ФРГ», «Венгерская мэбля і спорттавары», тры міжнародныя выстаўкі былі прысвечаны парашковай металургіі. Зыходзячы з таго, што рэспубліка мае знач-

ныя вынікі ў гэтай галіне навуцы і з мэтай правядзення далейшых даследаванняў, стварэння новых тэхналогій, умацавання навукова-тэхнічных сувязей і абмену вопытам, такія выстаўкі ў Мінску будуць праводзіцца перыядычна. Чарговая намячаецца ў 1985 годзе. Сёлета ў Мінску запланавана правядзенне міжнародных спецыялізаваных выставак машын і абсталявання па механізацыі вырошчвання, захавання і перапрацоўкі бульбы, а таксама выстаўка пры міжнародным кангрэсе «Біясферныя запаведнікі».

Дарэчы, праз два гады мы мяркуюем атрымаць новую выставачную базу агульнай плошчай 10 тысяч квадратных метраў, на якой будзе прадугледжаны максімум неабходных умоў для паказу ўсіх відаў прадукцыі.

— Ну а што Беларусь паказвае за мяжой?

— Са сваёй прадукцыяй мы пастаянна выходзім на міжнародную арэну. Беларуская ССР — актыўны ўдзельнік многіх замежных выставак і кірмашоў, у якіх прымае ўдзел Савецкі Саюз. З 1967 года ў савецкіх экспазіцыях рэспубліка рэгулярна выступае з самастойнымі раздзеламі. Іх арганізатарам, як правіла, з'яўляецца наша палата. Такія раздзелы адрозніваюцца нацыянальным каларытам і ў той жа час арганічна ўпісваюцца ў агульную савецкую экспазіцыю. Наведвальнікам заўсёды прадастаўляецца магчымасць пазнаёміцца з дасягненнямі рэспублікі ў прамысловасці і сельскай гаспадарцы, навуцы і культуры, павышэнні народнага добрабыту. Асабліва выдзяляюцца тэмы, якія раскрываюць поспехі вядучых галін прамысловасці рэспублікі: электронікі, прыборабудавання, станкабудавання. Многія нашы вырабы ўдастоены высокіх узнагарод. Так, напрыклад, трактар «Беларусь» заваяваў на міжнародных кірмашах і выстаўках 17 залатых, сярэбраных і бронзавых медалёў. На Лейпцыгскім кірмашы ў 1980 годзе залатых медалёў і дыпламаў удастоены 5 назваў станкоў і прыбораў. Сем залатых медалёў атрымалі вырабы беларускіх прадпрыемстваў у 1981 годзе ў Плоўдзіве.

Высокую ацэнку атрымаў летась наш раздзел на міжнародным кірмашы ў Ліёне, горадзе-пабраціме Мінска. Пасол ССР у Францыі С. Чырвоненка ў кнізе водгукі напісаў, што беларускі раздзел, які быў ядром экспазіцыі ССР, з годнасцю прадстаўляў свой народ і ўсю нашу вялікую сацыялі-

стычную Радзіму. Мы экспанавалі халадзільнікі, дываны, ільняныя тканіны, гадзіннікі, вырабы народных промыслаў, шкло, фарфор, станкі... Адным словам, больш за 800 назваў амаль 50 прадпрыемстваў рэспублікі. Французскія фірмы закупілі ў нас трактары і піяніна, цымбалы і дываны, сувеніры.

Наогул у савецкім павільёне, і ў прыватнасці ў нашым раздзеле, заўсёды было надзвычайна многалюдна. З экспазіцыяй за 10 дзён азнаёмілася звыш 350 тысяч чалавек.

З вялікім поспехам прайшоў на кірмашы Дзень Беларускай ССР. Наведвальнікі цікавіліся маляўнічымі фотаздымкамі раздзела, радыёпраграмамі і кінафільмамі аб БССР. Вельмі спадабалася публіцы выступленне ансамбля «Верась», які штодзень даваў 5—7 кароценькіх канцэртаў. Вабіў удалы рэпертуар, высокі прафесіяналізм, нават сама манера паводзіць артыстаў на сцэне. Ансамбль запрашалі запісвацца на радыё, у яго былі паклоннікі, якія па многу разоў слухалі канцэрты. «Шкада, што аркестр не прадае свае ўласныя пласцінкі, — напісалі нам французы. — І ўсё ж «бравалі!».

Наогул трэба абавязкова адзначыць, што водгукі на нашу экспазіцыю на Ліёнскім кірмашы вельмі многа. І за невялікім выключэннем, яны ўсе вельмі дружалюбныя і, я б сказала, усхваляваныя. Для некаторых Беларусь такая, якая яна ёсць, — адкрыццё. Адны выказваюць жаданне наведаць нашу рэспубліку. Другія захапляюцца беларускімі вырабамі. Трэція радуюцца, што мелі магчымасць сустрэцца з савецкімі людзьмі. І амаль у кожным запісу ёсць радкі аб дружбе, аб міры. Вось паслухайце: «Прыміце віншаванні ў сувязі з арганізацыяй вашай цудоўнай выстаўкі. Мы жадаем вам поспехаў у вашай барацьбе за дружбу і мір ва ўсім свеце!», «Савецка-французская дружба дапаможа захаваць мір», «Мы не забылі нашу сумесную барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Дзякуем, што прыехалі. Мы вас вельмі шануем», «Будзьце моцнымі, каб гарантаваць мір на зямлі».

Як бачыце, такія выстаўкі спрыяюць не толькі расшырэнню гандлю, дзелавых кантактаў. Дзейнасць Гандлёва-прамысловой палаты спрыяе палепшэнню міжнароднай атмасферы, умацаванню міру і дружбы паміж народамі.

Гутарку запісала
Дзіяна ЧАРКАСАВА.

ШЧОДРАСЦЬ НІВЫ

«Ваш лён цудоўны!», «Сардэчнае дзякуй за працу!» — такія запісы не рэдкасы ў «Кнізе водгукі» беларускай экспазіцыі на ВДНГ СССР.

— Сельскагаспадарчыя экспанаты з Беларусі карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў наведвальнікаў, — напярэдажне першы намеснік дырэктара выстаўкі па сельскай гаспадарцы С. Кальчанка. — І ў гэтым няма нічога дзіўнага. Спецыялісты высока ацэньваюць выведзеныя беларускімі селекцыянерамі сарты бульбы «тэмп», «агеньчык» і «пятка», жыта «белта», ільну-даўгунцу «аршанскі-2» і «аршанскі-72». Дарэчы, я сам займаюся праблемай льнаводства. На последнім участку мы супастаўляем лепшыя сарты. Летась «аршанскі-2» выйшаў пераможцам па ўраджайнасці. І не толькі ў нас. Ільнаводы калгаса «1 Мая» Гомельскага раёна дабіліся самых высокіх паказчыкаў па краіне — 12,4 цэнтнера з гектара льнотрасты і 6 цэнтнераў ільнасемя.

За апошнія гады ў сельскай гаспадарцы рэспублікі дзякуючы ўкараненню навукова абгрунтаваных сістэм земляробства значна павысілася ўраджайнасць розных культур. Арганізацыя севазваротаў, падбор і аптымальныя судзісныя вырошчваемыя культур, рацыянальнае выкарыстанне ўгнаенняў — гэты вопыт прымяняюць многія гаспадаркі краіны.

Штомесяц на выстаўцы праводзяцца семінары, сустрэчы, нарады, на якіх дзеліцца вопытам перадавікі вытворчасці, навуковыя супрацоўнікі, кіраўнікі калгасаў і саўгасаў рэспублікі. Вось і нядаўна адбылася нарада на тэму «Укараненне прагрэсіўных тэхналогій пры вырошчванні бульбы». У гутарцы аб сартах, аб новых формах выяўлення насеннай бульбы, метадах яе вырошчвання і захоўвання ўдзельнічала вялікая група беларускіх спецыялістаў-бульбаводаў.

У Беларусі нямала вядомых усёй краіне землярабаў. На Усесаюзную Дошку гонару па галіноваму міністэрству занесена 12 гаспадарак рэспублікі. Летась перадавікам 35 калгасаў і саўгасаў уручаны ганаровыя дыпламы ВДНГ СССР. 2002 працаўнікі ўзнагароджаны медалямі выстаўкі.

Цяпер рэспубліка рыхтуе новую экспазіцыю. Многія гаспадаркі прыслалі ўжо ў Маскву экспанаты. Наведвальнікі ВДНГ СССР змогуць азнаёміцца з прагрэсіўнай тэхналогіяй вырошчвання, уборкі і першаснай апрацоўкі льну-даўгунцу, з укараненнем навуковых дасягненняў у практыку сельскай гаспадаркі. Вялікую цікавасць будучы мець матэрыялы аб сацыяльным развіцці вёскі.

А. ТАРАНДА.

Ввяданні «Голасу Радзімы»

ШТО? ЯК?
ЧАМУ?

Калі каму-небудзь з нашых замежных суайчыннікаў, якія пакінулі родны край многа гадоў назад, даводзіцца наведаць Радзіму, ні адзін не можа стрымаць свайго здзіўлення. Ці тыя гэта мясціны, дзе яны некалі жылі? Як неподобна ўсё на тое, што засталася ў памяці пры расставанні, як усё вакол змянілася. Пазней замежныя госці пачынаюць заўважаць, што змяніўся не толькі вонкавы від іх родных вёсак і гарадоў. Вялікія перамены адбыліся і ў эканамічным, сацыяльным, культурным жыцці рэспублікі, ва ўзаемаадносинах і свядомасці людзей. Многае з таго, да чаго мы адносімся як да належнага, выклікае ў іх здзіўленне. Жыхарам капіталістычных дзяржаў не зразумела, напрыклад, што звычайны слесар або трактарыст можа быць членам урада краіны, што за сумленную працу можа быць уручэнне ордэн і нават прысвоена званне Героя. Зразумела, што нашым землякам вельмі хочацца разабрацца ва ўсім і зразумець тыя незвычайныя для іх з'явы жыцця, з якімі ім даводзіцца сустракацца.

Ужо на працягу шэрагу год імкнучыся памагчы землякам разабрацца ў не зусім для іх зразумелых з'явах нашай рэчаіснасці, рэдакцыя выпускае серыю брашуры з адказамі на пытанні нашых суайчыннікаў. «Што? Як? Чаму?» — так называюцца брашуркі, у якіх мы стараемся задаволіць цікавасць чытачоў.

Нядаўна ў «Бібліятэцы газет» «Голас Радзімы» выпушчана чарговая, шостая па ліку, кніжка гэтай серыі. У яе ўключаны 31 асобны артыкул, кожны з якіх тлумачыць тую або іншую з'яву савецкай рэчаіснасці. У многіх выпадках гэтыя з'явы параўноўваюцца з аналагічнымі ў капіталістычных краінах.

Кола пытанняў, якія закранаюцца ў брашуркі, вельмі разнастайнае. У артыкуле «Асноўны прынцып сацыялізму» расказваецца, напрыклад, якім чынам размяркоўваюцца матэрыяльныя і духоўныя каштоўнасці ў сацыялістычным грамадстве. Вельмі часта нашы замежныя землякі задаюць пытанне: «У чым розніца паміж сацыялізмам і камунізмам?» Адказ на яго яны атрымаюць, прачытаўшы аднайменны артыкул.

Некалькі матэрыялаў брашуркі прысвечаны розным аспектам медыцынскага абслугоўвання насельніцтва. Многія з нашых землякоў на ўласным вопыце ведаюць, якая гэта вялікая праблема для працоўнага чалавека ў капіталістычным свеце. Людзі панічна баяцца захварэць, бо лячэнне вымагае вялікіх сродкаў.

Ёсць у брашуркі і артыкулы, дзе даецца тлумачэнне некаторых з'яў, уласцівых толькі нашай савецкай рэчаіснасці. У прыватнасці, расказваецца пра пасвячэнне ў рабочыя, камсамольскае вяселле, сельскія культурныя комплексы і г. д.

Прачытаўшы брашурку, чытач атрымае адказы на тыя пытанні, якія ў ёй закранаюцца. Зразумела, што ў невялікай кніжцы кола такіх пытанняў абмежавана. Таму рэдакцыя мае намер і ў далейшым працягваць работу над серыяй брашур «Што? Як? Чаму?». Каб гэта работа была больш плённай і карыснай для вас, паважаныя чытачы, мы просім прысылаць вашы водгукі на брашурку, а таксама пытанні, адказы на якія вы хацелі б атрымаць у нашых наступных выпусках.

пішуць землякі

НАША ЖЫЦЦЁ

Дарагія сябры! Перш за ўсё хачу сказаць, што я часта ўспамінаю дні, праведзеныя ў вашым гасцінным горадзе-героі Мінску, успамінаю наш душэўны народ. Хочацца напісаць крыху і пра работу аддзела, да якога я належу. Пасля летняга перыяду, калі большасць яго членаў раз'язджалася, хто на Радзіму, хто да родных, мы ўсе зноў сабраліся разам у верасні. Летась наша Радзіма адзначала слаўныя юбілей — 65-ю гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і 60-годдзе ўтварэння СССР. Зразумела, што гэтыя даты сталі слаўнымі святамі і для нас. Хоць мы і жывём у іншай краіне, але сэрцам заўсёды разам з Радзімай. У час падрыхтоўкі да святкавання гэтых знамянальных юбілей мы ўсе мелі добрую магчымасць яшчэ раз зірнуць на той нялёгка і слаўны шлях, які прайшоў савецкі народ за кароткі тэрмін сваёй гісторыі, на шлях цяжкіх баёў, напружанай працы і слаўных перамог. Да 60-годдзя ўтварэння СССР актывісты падрыхтавалі і прачыталі лекцыі, у якіх расказалі пра вялікія пераўтварэнні, што адбыліся літаральна ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі ў кожнай саюзнай рэспубліцы. І ўсё гэта дзякуючы нястомным клопатам Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, галоўнага мэта якіх — шчасце народа і мір на ўсёй зямлі. У 1982 годзе мы таксама адзначылі і свой юбілей — 5-годдзе ўтварэння аддзела ССГБ у горадзе Вярвье. Свята прайшло з вялікім поспехам.

Валіяціна ШАРАНКОВА.

Бельгія.

Некалькі слоў пра работу аддзела Федэрацыі рускіх канадцаў горада Ванкувера. На мой погляд, у блэйшы час работа ў нас пойдзе лепш. Няспынны рост беспрацоўя ў Савецкім Саюзе, чаму там няма галодных? У нашай багатай, не пакутаваўшай ад вайны Канадзе ва ўсіх гарадах людзі стаяць у чэргах за падачкамі ад дабрачынных таварыстваў. У Ванкуверы ўжо адкрыта дзевяць такіх месцаў, дзе міску супы і кавалак хлеба чакаюць беспрацоўныя, у асноўным юнакі і дзівчаты. Калі я бачу, што ў такіх чэргах ёсць і маці з немаўлятамі, мне становіцца вельмі сумна.

Цяпер наша арганізацыя рыхтуецца да XVII усеканадскага з'езда ФРК. Кампанія па збору сродкаў на прагрэсіўную газету «Вестник» мы яшчэ не завяршылі, таму што

пачалі яе пазней за іншыя гарады. Але, думаем, закончым яе паспяхова. Вялікай папулярнасцю карыстаецца наш харавы гурток. У ім спяваюць людзі 11 нацыянальнасцей. Хор запрашаюць на канцэрты ў самыя розныя арганізацыі. У сакавіку месяцы выступілі па тэлебачанню, а таксама разам з іншымі брацкімі арганізацыямі будзем даваць канцэрт, сродкі ад якога пойдучы на барацьбу за мір. Рыхтуемца мы і да ванкуверскага Маршу міру, які будзе праводзіць 23 красавіка ўсе прагрэсіўныя арганізацыі горада. Летась, згодна з паведамленнямі газет, у такім Маршы ўдзельнічала 35—40 тысяч чалавек. Упэўнены, што цяпер удзельнікаў будзе значна больш. З кожным годам усё больш людзей пачынаюць усведамляць небяспеку агрэсіўнай палітыкі амерыканскага імперыялізму і вітаюць міралюбства знешняй палітыкі Савецкага Саюза. Ніякі паклёп буржуазнай прапаганды не можа ўтапіць ад людзей праўду.

Уладзімір ГАУРЫЦКІ.

Канада.

Добры дзень, дарагія сябры! Па праўдзе кажучы, я была вельмі засмучана, што доўгі час не мела ад вас вестак. Але вось нарэшце даведлася, што пісьмо было і проста не трапіла да мяне своєчасова. Так атрымліваецца. У нас тут не толькі пошта не працуе, але і ўсюды вельмі часта забастоўкі. Пастаянна «працуюць» толькі бандыты ды наркаманы. У гэтых няма забастовак. З раніцы да вечара толькі і чуеш пра іх злачыствы — аднаго забілі, другога кінулі пад машыну... Нават і не буду пераказваць, бо гэта заняло б не адзін аркуш паперы.

Лепш напішу вам пра нашу арганізацыю землякоў у Мілане. Нас нямнога, але жывём мы дружна. Усім таварыствам урачыста адзначалі 60-годдзе ўтварэння СССР. На Новы год быў у нас у гасцях ансамбль «Бярозка» і яшчэ два спевакі з Масквы. Далі вельмі добры канцэрт. Мы быццам бы пабывалі дома. Вельмі б хацелася сапраўды прыехаць на Радзіму сёлета. Але не ведаю, ці змагу. Праезд на поездзе падаражаў у 4 разы. Трэба вельмі многа грошай. А дзе іх узяць? Так што настрой не вельмі добры.

Леанарда МАЛЕЕВА.

Італія.

ПРОБЛЕМЫ ДЕМОГРАФИИ

СОВЕТСКАЯ СЕМЬЯ ЗАВТРА

В середине прошедшего 1982 года в одной из советских семей родился ребенок, который стал 270-миллионным жителем СССР. По данным мировой статистики, население Советского Союза увеличивается быстрее, чем население подавляющего большинства экономически развитых государств. Вместе с тем демографы бьют тревогу: проблемы народонаселения страны обострились.

Вот что по этому поводу говорит известный советский демограф Виктор ПЕРЕВЕДЕНЦЕВ.

— Чтобы правильно оценить ситуацию, обратимся прежде всего к цифрам. Действительно, население СССР непрерывно растёт. В то же время от десятилетия к десятилетию темпы прироста снижаются. Если, скажем, в 1960 году родилось 5 миллионов 341 тысяча детей, то в 1969 — на миллион с лишним меньше. Правда, сегодня можно говорить об очередном «пике рождений»: в 1981 году их было почти пять миллионов. Однако это вовсе не значит, что проблемы рождаемости и воспроизводства населения потеряли свою остроту.

Дело в том, что главный критерий демографического благополучия — это обеспечение по меньшей мере простого количественного замещения поколений, другими словами — простого воспроизводства населения. Для этого нужно иметь примерно 260 детей на 100 семей.

Почему именно 260, а не меньше? Потому что не все женщины выходят замуж и не все замужние обязательно захотят иметь детей. Потому что

не все дети доживают до родительского возраста. Потому, наконец, что девочек всегда рождается меньше, чем мальчиков, а воспроизводство считается по женщинам.

При простом воспроизводстве, если оно сохраняется достаточно долго, численность населения перестает расти, оно сильно стареет. Словом, для успешного экономического и социального развития страны необходимо расширенное воспроизводство. Как показали специальные исследования, на практике это означает рождаемость на уровне 300 детей на 100 семей, то есть нужна в среднем трехдетная семья.

Между тем средний размер советской семьи составляет сегодня 3,5 человека, то есть преобладают в основном одно-, двухдетные семьи. Причем, как свидетельствуют многочисленные опросы, если первого ребенка хотя бы практически все женщины, то второго — примерно половина, а вот третьего, решающего в деле воспроизводства населения, — всего несколько процентов.

Чем же объясняется приори-

тет малодетности? В какой-то степени это процесс закономерный. Так, например, в результате развития медицины детская смертность сведена к минимуму, и не нужно заводить детей «с запасом». Отпала и экономическая основа многодетности — дети перестали выполнять роль «системы пенсионного обеспечения» престарелых родителей: эти функции взяло на себя государство. Изменилось и само положение женщины-матери. Абсолютное большинство советских женщин участвует в общественном производстве, считая свою работу важной для себя нравственной ценностью. В силу современных тенденций становятся актуальными такие дилеммы, как «ребенок или учеба», «семья или деловая карьера» и т. д.

Оказывается, таким образом, что третьи дети нужны теперь больше обществу, чем семье. Можно ли здесь найти взаимоприемлемое решение?

Разумеется, все вопросы семейной жизни, в том числе сколько иметь детей, решают сами родители. Что же касается демографической политики Советского государства, то она опирается отнюдь не на методы принуждения — они не только неэффективны, но и безнравственны, — а на последовательное проведение в жизнь целой системы экономических и социальных льгот семьям с детьми. Иначе гово-

ря, суть ее сводится к тому, чтобы создать для семьи такие условия, при которых она и хотела, и могла бы иметь больше детей.

Сейчас, например, много говорят о двойной нагрузке женщин на работе и дома, о том, как нелегко сочетать обязанности матери с активным участием в производстве. В XI пятилетке (1981—1985 годы) у работающей матери появляется новая возможность — уделять воспитанию детей больше времени. По договоренности с администрацией предприятия женщина может сократить время ежедневной работы, быть занятой неполную рабочую неделю или установить для себя скользящий график начала и окончания трудового дня. Такой опыт в СССР уже существует, и его лучшие варианты признано целесообразным широко распространять.

Растить и воспитывать ребенка семье помогает широко развитая система детских садов и яслей, которые посещают сегодня 15 миллионов малышей. Для родителей это не только удобно, но и выгодно: 80 процентов расходов на содержание ребенка в этих учреждениях берет на себя государство. Однако спрос на места в детских дошкольных учреждениях удовлетворяется пока не полностью. Вот почему Советское государство приняло на себя обязательство: к началу девяностых годов предоставить каждой семье возможность определить ребенка в дошкольное учреждение.

Важное значение имеют и меры материальной помощи семье. На эти цели в XI пятилетке выделяется около 10 миллиардов рублей, что на 20

процентов больше, чем в предыдущей. Установлены единовременные государственные пособия при рождении первых трех детей (раньше такие пособия выплачивались лишь начинающая с третьего ребенка и в незначительном размере). Вводится частично оплачиваемый отпуск матерям по уходу за ребенком до достижения им возраста одного года. Эти меры помогут семье материально, но главное — выигрывает ребенок, который в «нежном» возрасте будет воспитываться дома, в условиях материнского тепла и заботы.

В СССР ежегодно строится около двух миллионов квартир. Преимуществом правом на улучшение жилищных условий имеют семьи с детьми и молодые жены. Последним предоставляется также широкая возможность пользоваться государственными денежными кредитами. Если, к примеру, в семье родился ребенок, один из супругов за счет фондов предприятия может получить беспроцентную ссуду до 1500 рублей со сроком погашения 8 лет. Однако если в течение этого времени родится второй ребенок, то сумма возврата уменьшается на 200 рублей, если третий — еще на 300.

Каковы же перспективы? Конечно, пять-десять лет — срок слишком небольшой для того, чтобы демографическая ситуация существенно изменилась. Но забота о демографическом будущем страны, широкая программа помощи семье, осуществляемая сегодня Советским государством, должна принести плоды. Мы, во всяком случае, надеемся, что у единственного ребенка в семье появятся братья и сестры.

12 КРАСАВІКА ШТОГОД АДЗНАЧАЕЦЦА ДЗЕНЬ КАСМАНАЎТЫКІ

ВЯРТАЦЦА К ПАРОГУ РОДНАГА ДОМУ

Сёлета спаўняецца дзесяць гадоў з дня першага палёту ў космас нашага земляка Пятра Клімука. А ўсяго ён тройчы адпраўляўся ў касмічныя рэйсы. Столькі разоў працаваў на арбіце толькі дванаццаць касманаўтаў.

Спецыяльны карэспандэнт «Советской Белоруссии» І. СЯРЭДЗІЧ пабываў у Зорным гарадку і ўзяў інтэрв'ю ў двойчы Героя Савецкага Саюза, лётчыка-касманаўта СССР, генерал-маёра авіяцыі Пятра КЛІМУКА, якое мы даём у скарачэнні.

— Пётр Ільіч, да першага палёту ў космас вы рыхтаваліся сем з лішнім гадоў. Гэта вялікі адрэзак часу, тым больш, што ўсе гэтыя гады патрабавалі велізарных разумовых, фізічных і псіхалагічных намаванняў. Скажыце, калі ласка, толькі шыра, вы хоць раз падумалі: «І навошта я пайшоў у касманаўты?»

— Леў Талстой неяк сказаў: «Май мэту для ўсяго жыцця, мэту для пэўнага часу, мэту для года, для месяца, для тыдня, для дня, і для гадзіны, і для мінуты, ахвяруючы ніжэйшымі мэтамі дзеля вышэйшых». Гэтым прынцыпам я, па сутнасці, кіруюся ўсё жыццё. А калі ёсць мэта, то ніякія цяжкасці не страшныя, час жа проста не заўважаеш. Пытанне «І навошта я пайшоў у касманаўты?» не задаваў сабе ні тады, калі я доўга і ўпарта рыхтаваўся да палётаў, ні тады, калі знаходзіўся на арбіце. Дзякуючы аўтатрэнінгу заставаўся спакойным у самых вострых сітуацыях.

— Колкі час правялі вы на арбіце?

— Гэта няцяжка падлічыць. Першы палёт працягваўся 7 сутак 20 гадзін 55 минут, другі 63 сутак 23 гадзіны 20 минут, трэці — 7 сутак 22 гадзіны.

— Ці праўда, што працяглая ізаляцыя, адарванасць ад Зямлі, родных, сяброў, манатоннасць становай касмічнай палётаў, высокія разумовыя, фізічныя і псіхалагічныя напружкі адмоўна адбіваюцца на стане здароўя касманаўтаў?

— Мне часта задаюць падобнае пытанне. Адказваю заўсёды так. Праца ў космасе — вельмі цяжкая праца, але гэта не значыць, што людзі вяртаюцца адтуль хворымі. Проста, як і пасля любой працяглай і напружанай працы, наступае стомленасць, знікаюцца некаторыя фізіялагічныя параметры. Але праходзіць час адаптацыі, і касманаўты адчуваюць сябе нармальна.

Як знаходзіцца доўга ў космасе, удаецца захаваць на высокім узроўні эмацыянальны тонус, разумовую і фізічную працаздольнасць? Па-першае, дзякуючы, як я ўжо гаварыў, добрай падрыхтоўцы да палётаў. На арбіце касманаўт выконвае заплаваную праграму як бы другі раз — амаль усё гэта ён рабіў ужо на Зямлі ў імітацыйных умовах. Перш чым, скажам, адчуваць ад зямнога жыцця, я, як і ўсе касманаўты, зведаў гэта пачуццё спачатку ў спецыяльнай сурдакамеры. Рыхтуючыся да палётаў, давалося правесці ў ёй не адзін дзень і не адзін тыдзень. У такой сітуацыі вельмі важна правільна з'арыентаваць думкі, накіраваць іх на станоўчыя эмоцыі. Каб не пасці духам, і ў сурдакамеры, і ў час касмічных палётаў я вельмі многа думаў, напрыклад, пра людзей, якія нават у самым крытычным становішчы заставаліся спакойнымі, не гублялі самавалодання.

— І ўсё ж тройчы пабываў у космасе, правясці на арбіце ў агульнай складанасці амаль 80 сутак — не так проста. І нам здаецца жаданне чытачоў даведацца пра тое, як вы адчуваеце сябе пасля палётаў.

— Дзякую за клопат, але маё здароўе ніякіх трывог не выклікае. Як і да касмічных палётаў, адчуваю сябе цудоўна.

Заўважу: за ўвесь час пасля палётаў ні разу не хварэў. Падтрымліваць форму дапамагаюць заняткі спортам, рэгулярная рэвізія гімнастыка. Хоць зусім не хапае часу, але я стараюся часцей бываць у басейне, на стадыёне. Асабліва люблю гуляць у вялікі тэніс, які з'яўляецца, бадай, самым папулярным відам спорту ў Зорным гарадку.

— Хацелася б задаць некалькі пытанняў, што датычаць асабістага жыцця. Скажыце, калі ласка, што новага адбылося ў вас за апошнія гады?

— Па-першае, скончыў Ваенна-паветраную акадэмію імя Гагарына. Цяпер займаюся на апошнім курсе Ваенна-палітычнай акадэміі імя Леніна, другі раз выбраны дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР. Некалькі гадоў з'яўляюся начальнікам палітаддзела Цэнтра падрыхтоўкі касманаўтаў імя Ю. А. Гагарына.

Ці палячу яшчэ ў космас? Гэта пакажа час. Па крайняй меры, рады буду, калі такая магчымасць надарыцца. Космас — маё другое жыццё. І чым больш палётаў здзейснію, тым багацей яно будзе.

— Не маглі б некалькі слоў сказаць пра сваю сям'ю.

— Чаму ж? Жонка, Лілія Уладзіміраўна, працуе інжынерам-хімікам у Цэнтры падрыхтоўкі касманаўтаў. Сын Мішка ходзіць у сям'ю клас. Не пахваляючыся, скажу: малайчына хлопец! Паспявае і вучыцца добра, і хараграфіяй займаецца, і замежнай мовай, і музыкой, і і тэхнікай, і спортам... Кім будзе? Пакуль не гаворыць. Мы з жонкай за яго гэтае пытанне вырашаць не будзем, няхай сам выбірае дарогу ў жыццё.

Сям'я дружная, вясёлая. Водпуск звычайна праводзім разам. Разам любім адпачываць на дачы, дзе з задавальненнем кожны знаходзіць сабе работу. Я, як і ў дзяцінстве, захапляюся стэлярнай справай, жонка — кветаводствам, сын — канструяваннем. Прыемна пасля добрай нагрукі выцеліць лазню і папарыцца.

Любім бываць у вёсцы. Вось і на 8 Сакавіка ездзілі ў маю родную Камароўку. Павіншавалі маму, убачылі многіх сяброў, даведаліся шмат цікавых навін.

З кім сябраем у Зорным гарадку? Можна сказаць, з усімі. Але асабліва цесную сувязь падтрымліваем з сям'ямі Берагавы і Ляонава. Многае радніц нас з сям'ёй Гагарына. Хоць Валянціна Іванаўна і дзяўчынкі жывуць цяпер у Маскве, яны вельмі часта бываюць у Зорным, і мы заўсёды іх цёпла прымаем.

— І апошняе пытанне, Пётр Ільіч. Вы шчаслівы?

— Вядома ж, шчаслівы. А калі гаварыць пра тое, што такое шчасце, то я зачытаю радкі, якія некалі напісаў, знаходзячыся пад уражаннем вострых касмічных адчуванняў: «Найвялікшае шчасце — быць сярод людзей, бачыць, чуць і ўмець захапляцца, бачыць парог роднага дома і чыстую сіль неба, чуць гул будоўляў і музыку ліўня, захапляцца веліччу нашых здзяйсненняў і першым промнем святанку. З гэтым капіталам, каштоўнейшым у свеце і даступным кожнаму, не сорам глянуць у вочы сыну і бацьку, людзям і Радзіме. Дзеля яго можна сотні разоў пераадолець зямное прыцягненне, пракладваць новыя трасы ў нязведанае, не страшна гзарэць у імклівым палёце і застацца яркай зоркай арыенціра для ўсіх, хто прангне вышыні, а значыць — найвялікшага шчасця».

Экіпаж касмічнага карабля «Саюз Т-7» — камандзір Л. ПАПОЎ, бортінжынер А. СЕРАБРОЎ і касманаўт-даследчык С. САВІЦКАЯ ў час заняткаў у Цэнтры падрыхтоўкі касманаўтаў імя Ю. А. Гагарына.

ИСПЫТАНИЯ ПРОХОДЯТ НА ЗЕМЛЕ

Они «летают в космос» едва ли не каждый день, но фотографии этих людей не появляются в газетах и фамилии их не известны широкой публике. Речь идет об испытателях космической техники. Сразу же оговоримся: испытателей в этой отрасли промышленности много, наш рассказ пойдет о сравнительно немногочисленной группе инженеров, которая непосредственно работает на макетах космических кораблей и станций. Они шифуют и выверяют наиболее сложные операции, которые предстоит выполнять космонавтам на орбите. Возглавляет группу Олег Цыганков. Инженер. Невысокого роста, сухощавый, с внимательным быстрым взглядом. Практически всю жизнь — а Цыганкову уже за сорок — Олег проработал в космонавтике. Давний мой знакомый. Его-то и прошу рассказать о специфике профессии, как становятся испытателями, всем ли по плечу это дело.

— Установить точную дату рождения нашей профессии, — говорит Олег, — вряд ли возможно. Одни считают, что она родилась одновременно с началом пилотируемых полетов в космос, другие ведут отсчет с того момента, когда начал отработываться первый выход человека в открытый космос. Формально определить профессиональные требования к испытателю не так уж трудно. Понятно, что ему необходимы хорошее инженерное образование и крепкое здоровье. Мы часто работаем в невесомости — я имею в виду полеты на самолете-лаборатории, — значит, нужны летная и парашютная подготовки, много времени проводим в бассейне гидроневесомости, следовательно, надо быть аквалангистом и водолазом. Само собой разумеется, что испытатель должен быть на ты в обращении с самыми разными материалами: уметь паять, резать, сверлить, сваривать...

— Насколько мне известно, твой путь в испытатели начался именно со сварки?

— Да, это так. Еще молодым инженером я попал в группу, которая работала в Институте Патона в Киеве над первым сварочным космическим агрегатом «Вулкан». Испытывать его на орбите предстояло Валерию Кубасову. Все понимали: в случае успеха этого эксперимента открывался путь монтажным космическим операциям будущего. А с другой стороны — расплавленный металл и невесомость. Как все это пойдет? Десятки раз «Вулкан» проверяли в действии на самолете-лаборатории.

— Ты сказал, что формально требования к испытателю определить легко, а не формально?

— Это сложный вопрос. Сумма знаний и умений, как я уже говорил, важна. Но это еще не все. У нас были случаи, когда приходили ребята с хорошей головой, спортсмены, здоровяки, казалось бы, все у них «за», а не удерживались в нашем «цехе». В чем тут дело? Может быть, груз ответственности, постоянный поиск нетривиальных решений, частая переборка с одних проблем на совершенно другие. Не всех, к примеру, устраивает наш режим работы. Сегодня у тебя семейное торжество, позвали гостей, а сам сидишь со стаканом лимонада — потому что завтра подводные работы или полеты. У меня иногда создается впечатление, что в данном случае сама профессия делает отбор.

— В Звездном, насколько мне известно, об испытателях говорят, что у них все, как в космосе, только «до дна» немножко поближе...

— Психологически, конечно, работать в бассейне, где до дна всего шесть метров, проще, но и о внимательности забывать нельзя. Вот характерный пример. Работая под водой, я как-то ненароком задел один из переключателей, расположенных на груди скафандра. Практически это означало, что я перекрыл самому себе кислород, поскольку выключился вентилятор, обеспечивающий его циркуляцию в гермошлеме. Заметил это не сразу, а лишь после того, как почувствовал тяжесть в движениях, дурноту. Причину я в конце концов нашел. После этого работал еще около двух часов. Врачи, просматривавшие мою телеметрию, удивлялись: отчего это у меня «вдруг» подскочил пульс? Нас же этот случай кое-чему научил: переключатели потом на скафандрах стали размещать по-иному, придумали защиту от случайных включений и выключений.

Они «летают в космос» едва ли не каждый день, но фотографии этих людей не появляются в газетах и фамилии их не известны широкой публике. Речь идет об испытателях космической техники. Сразу же оговоримся: испытателей в этой отрасли промышленности много, наш рассказ пойдет о сравнительно немногочисленной группе инженеров, которая непосредственно работает на макетах космических кораблей и станций. Они шифуют и выверяют наиболее сложные операции, которые предстоит выполнять космонавтам на орбите.

Возглавляет группу Олег Цыганков. Инженер. Невысокого роста, сухощавый, с внимательным быстрым взглядом. Практически всю жизнь — а Цыганкову уже за сорок — Олег проработал в космонавтике. Давний мой знакомый. Его-то и прошу рассказать о специфике профессии, как становятся испытателями, всем ли по плечу это дело.

Установить точную дату рождения нашей профессии, — говорит Олег, — вряд ли возможно. Одни считают, что она родилась одновременно с началом пилотируемых полетов в космос, другие ведут отсчет с того момента, когда начал отработываться первый выход человека в открытый космос. Формально определить профессиональные требования к испытателю не так уж трудно. Понятно, что ему необходимы хорошее инженерное образование и крепкое здоровье. Мы часто работаем в невесомости — я имею в виду полеты на самолете-лаборатории, — значит, нужны летная и парашютная подготовки, много времени проводим в бассейне гидроневесомости, следовательно, надо быть аквалангистом и водолазом. Само собой разумеется, что испытатель должен быть на ты в обращении с самыми разными материалами: уметь паять, резать, сверлить, сваривать...

Насколько мне известно, твой путь в испытатели начался именно со сварки?

Да, это так. Еще молодым инженером я попал в группу, которая работала в Институте Патона в Киеве над первым сварочным космическим агрегатом «Вулкан». Испытывать его на орбите предстояло Валерию Кубасову. Все понимали: в случае успеха этого эксперимента открывался путь монтажным космическим операциям будущего. А с другой стороны — расплавленный металл и невесомость. Как все это пойдет? Десятки раз «Вулкан» проверяли в действии на самолете-лаборатории.

Ты сказал, что формально требования к испытателю определить легко, а не формально?

Это сложный вопрос. Сумма знаний и умений, как я уже говорил, важна. Но это еще не все. У нас были случаи, когда приходили ребята с хорошей головой, спортсмены, здоровяки, казалось бы, все у них «за», а не удерживались в нашем «цехе». В чем тут дело? Может быть, груз ответственности, постоянный поиск нетривиальных решений, частая переборка с одних проблем на совершенно другие. Не всех, к примеру, устраивает наш режим работы. Сегодня у тебя семейное торжество, позвали гостей, а сам сидишь со стаканом лимонада — потому что завтра подводные работы или полеты. У меня иногда создается впечатление, что в данном случае сама профессия делает отбор.

В Звездном, насколько мне известно, об испытателях говорят, что у них все, как в космосе, только «до дна» немножко поближе...

Психологически, конечно, работать в бассейне, где до дна всего шесть метров, проще, но и о внимательности забывать нельзя. Вот характерный пример. Работая под водой, я как-то ненароком задел один из переключателей, расположенных на груди скафандра. Практически это означало, что я перекрыл самому себе кислород, поскольку выключился вентилятор, обеспечивающий его циркуляцию в гермошлеме. Заметил это не сразу, а лишь после того, как почувствовал тяжесть в движениях, дурноту. Причину я в конце концов нашел. После этого работал еще около двух часов. Врачи, просматривавшие мою телеметрию, удивлялись: отчего это у меня «вдруг» подскочил пульс? Нас же этот случай кое-чему научил: переключатели потом на скафандрах стали размещать по-иному, придумали защиту от случайных включений и выключений.

Один из журналистов по поводу вашей работы как-то сказал, что в ней есть сильное драматическое начало: вы непременно участники генеральных репетиций, но не премьер...

Я бы покривил душой, если бы стал утверждать обратное. Но в конце концов каждый должен сделать свое дело. И потом — разве любой успех на орбите не есть и наш успех. Это не просто слова.

Михаил ЧЕРНЫШЕВ.

[Працяг. Пачатак у №№ 12, 13].

Ён ужо асвойваўся з роляй сабуртэльніка, калі не гаспадары, бокам прысеў да стала і зжаваў скарынку. Гуж тым часам, нібы жорнамі, перамолваючы пашчэнкамі кус хлеба з салам, зноў наліў шклянку.

— Добрае дзела можна і паўтарыць. Ага?

— Ну, канешне. Першая чарачка — як сінічка, другая — як жавароначка, — ахвотнай падхапіў Пятрок. Але ж гэта... А таварышу? — кінуў ён на Каландзёна ў парог.

— Абыдзецца, — сказаў Гуж. — Ён ня-п'юшчы, Ты ж праўда няп'юшчы, Патап? — Няп'юшчы, — тонка звягнуў Каландзёнак, і ўсе ўслухаліся. У двары пачуўся нейкі старонні рух, ля хляўка спалохана закудахтала курыца.

— А ну! — рашуча кінуў памагатаму Гуж, не ставячы, аднак, шклянку. Каландзёнак выскачыў у сенцы, але хутка вярнуўся.

— Баба прыйшла. Петрака міжвольна перасмыкнула, зноў шыбануў непакой за жонку — навошта яна прыперлася? Ён хацеў як па-пярэдзіць яе, каб не заходзіла ў хату, але, мусіць, было ўжо позна.

— Я гэта... Бабе скажу, каб закускі якой, — паспрабаваў ён устаць з лаўкі. Але Гуж адразу прыпыніў гэту спробу.

— Сядзі! Сама дасць. А як жа? Убачыць, не спяляя. Госці ў хаце.

— Захадзі, захадзі! — коўтаючы ежу ў роце, прагунявіў Гуж. — Не сцясяняйся, ха-ха! Мусіць жа, не сцясяніцельная?

— Здрастуйце, — ціхавата павіталася Сцепаніда і пераступіла парог.

«Ну, зараз возьмуць!» — паныла паду-маў Пятрок, скопа пазіраючы на Гужа. Але той, нібы безуважна да гаспадыні, адкрыў кус хлеба і пасунуў на край ста-ла.

— З'еш, Патап.

Каландзёнак з нярушнай паныласцю на белабрысым твары ўзяў пачастунак і тупа зыркнуў на гаспадыню.

— П'яце, а там ужо немцы па мосце ходзяць, — сказала Сцепаніда, хіба для таго, каб парушыць напружаную ціш у хаце.

— Правільна, ходзяць, — пагадзіўся Гуж. — Яшчэ пару дзён — і будучы ездзіць. Германская дзелавітасць!

— А чаго ім тут ездзіць? Што ў іх, у Германіі, дарог не хапае? — сказала Сцепаніда. Гуж выпрабавальна паглядзеў на яе і, нібы вожык, пагрозліва чмыкнуў носам.

— Дужа разумная, гляджу. Ах, якая разумная! Не дарма — акцыявістка! Не адраклася?

— Ад чаго мне адракацца? Я не зладзейка якая. Хай зладзеі ад свайго адракаюцца.

— Хто гэта — зладзеі? Ці не мы, можа? — унутрана настырчыўся Гуж.

— А ёсць такія. Сёння так, заўтра гэ-так.

«Ды маўчы ты, дурніца, — даводзіў у думках Пятрок. — Што ты заядаешся? Ці не бачыш, хто перад табой?»

Сцепаніда і яшчэ памкнулася нешта сказаць, але толькі матлянула злым позіркам на Гужа, такім самым на Петрака і Каландзёнака. Гуж адразу ж падлавіў гэты яе позірк і загудзеў злым басам:

— Вот швэндаешся па палёх, нямецкія часці разглядваеш. А ў хаце госці. Што гаспадыня далажна рабіць?

— Я карову выганяла. Вунь жа гаспадар вас частуе.

— Гаспадар? Што ён умее? Ён і курыцу не пашчупае, твой гаспадар. А гасцям трэба гарэлкі! Закусць харошая трэба!

— Што яшчэ?

— Закусць, кажу, харошая. Для прадстаўнікоў германскай улады!

— Даўно вы такія прадстаўнікі? — з унутранай нястрымнасцю ўспыхнула Сцепаніда, і Пятрок адчуў, што зараз здарыцца непапраўнае.

— Баба, маўчы! — крыкнуў ён. — Маўчы! Ладзь яешню! Чула прыказ мой! Яешню!

Гуж нядобра зарагатаў на ягоны выпад, Сцепаніда моўчкі павярнулася і выйшла за парог. Дзверы за ёй засталіся расчыненыя, і Каландзёнак зачыніў іх, стоячы ўсё там, ля парога.

— Во бачыў? — сур'ёзна зазначыў Гуж Петраку. — Знаеш, што немцы з такімі робяць?

— Ну чуў... Але гэта...

— Вешаюць! Вешаюць на тэлефонных слухах! — прыстукнуў ён цяжкім кулаком па стале. Пахаладнеўшы нутром, Пятрок глыбей уцягнуў галаву ў плечы, паліцай, мусіць, заўважыў гэта і задаволена адкінуўся да сцяны.

— Ды яна так, не са злосці, — паспрабаваў апраўдаць жонку Пятрок.

— Ад чаго ж тады? Скажаш, ад добрасці? Камуністка яна, — аб'явіў раптам Гуж.

— Ды не... Яна языком толькі.

— Во-во, языкатая, — нядобра пагадзіўся Гуж. — Не выдралі яшчэ. Дык выдзеруць. У немцаў гэта раз-два.

Пятрок не ведаў ужо, што сказаць, каб як бараніць жонку, якую вельмі

хутка нават маглі загубіць гэтыя двое. Сама яна не паберажэцца — скарэй на-адварот. Але Гуж нечакана абвясціў:

— Скажы мне дзякуй. Маёй дабраце.

А то б даўно ўдаўцом стаў. Панятна?

— Дык то — дзякуй.

— Во-во!

Што ж, Пятрок зразумеў: на гэты раз быццам пранесла. Можна, не возьмуць. Пакуль што. Калі гэта дурніца зноў не налезе на іх паліцэйскі ражон.

— Але «дзякуем» не абыдзецца. Ці ты думаеш, я цябе буду пакрываць і яшчэ паўлітэркі насіць? Гэта ты мне насіць должан, — зноў узяўся за сваё Гуж.

— Дык я б з гатовай душой. Але...

— Гарэлкі няма? А ты дастань! Купі! Выменяй! Для радні не можаш паста-

Гуж, не спяшаючыся, вылез з-за стала і, сытна ікаючы, нацягнуў на плечы рудую скуранку.

— Яешня адмяняецца! — нечаканай добрасцю аб'явіў ён Петраку. — Другім разам. Можна, калі на днях. Так што рых-туйся!

ПАСНЕДАУШЫ з кацялкоў на падворку, немцы трохі патаўкліся каля свае кухні, пагергеталі, пакурылі і зноў пасядалі ў машыну. На гэты раз з імі паехаў фельдфебель — афіцэр зачыніўся ў хаце, і яго не было чуваць, мабыць, нешта рабіў або спаў. Пятрок, звесціўшы голаў, сядзеў ля жорнаў у істопцы і не курыў нават — мусі, пасля таго, што здарылася, не памагоў б і курыва. Сцепаніда спакваля аклемалася ад

Васіль БЫКАЎ

ЗНАК БЯДЫ

УРЫЎКІ З АПОВЕСЦІ

рацца? Я ж табе не чужы?

— Не чужы, ага...

«Каб ты згарэў, аднак, сваячок гэты», — зацята думаў пры сабе Пятрок, адчуваючы, што новая паваротка ў гаворцы не лепшая за ранейшую. Дзе ён возьме яму гарэлкі? У лаўцы не купіш, у суседзяў не пазычыш. Некалі, праўда, спрабаваў гнаць самагон, але і начыння таго даўно ўжо няма. Зноў жа, як было пярэчыць гэтаму жываглоту — некалькі трэба выкручвацца. Як толькі?

— Я да цябе яшчэ завітаю. Чуеш?

— Чую, анягож. Ды толькі...

Ён не знайшоў, як скончыць, калі ўвайшла Сцепаніда, прынесла гуркоў і капусты, моўчкі паставіла ўсё на стол.

— Мусіць, немцы слабавата кормяць? — з прыхаванай зедлівасцю запытала яна. Гуж нядобра вырачыў вочы.

— А табе што? Ці вельмі не падабаюцца немцы?

— Як скуллё на задніцы!

— Сцепаніда!!! — ускочыў Пятрок. — Маўчы!

— А я і маўчу!

— Маўчыш!!! Знаеш... Вот ён па-род-ственнаму! Па-добраму, а ты! Знаеш!..

— Ладна, — сказала яна да Петрака. — Ужо выпіў, дык і гатоў зад лазаць. Дужа ты, аднак, быстры...

Апошнія яе словы ўжо даляцелі з сенцаў, бразнулі дзверы, і Пятрок вінавата пракашляўся. Ён чакаў і баяўся, што цяпер скажа Гуж.

— Баба, вядома... Што зробіш?

— Што зробіш? — злосна падхапіў паліцай. — Пута вазьмі. Каторае тоўстае, новае, з кастрой! І путам! А то пняквовай пятлі дачакаецца. Папомніш мяне!

Пятрок панура маўчаў, седзячы пры стале. Кучку накрышанай табакі ссунуў на ражон і невідучка падмятаў даланей табачныя крошкі, слухаючы, як пляцкае тоўстымі вуснамі Гуж — есць яго сала, грозіцца і павучае яго, як жыць з бабай. Удвая маладзейшы, а глядзі ты, які стаў разумны пры нямецкай уладзе!

— Прыезджаў важны чын, — ужо спа-кайнай паведаміў Гуж. — Называецца пан-нямецку зондарфюрар. Загадаў усё ў полі ўбраць.

— Счытай, усё ўжо ўбралі, — уставіў Пятрок.

— Не ўсё. Тое, што ўбралі, нікуды не дзенецца. Пападзе ў нямецкі засек. Але бульба! Бульба засталася. Во і яе выка-паць. І здаць. Для германскай арміі. Паняў? Як пры Саветах.

«Чорта ты яе з поля возьмеш для германскай арміі, — падумаў Пятрок. — Няхай яна пагне там!»

У бутэльцы яшчэ трохі заставалася, Гуж выліў рэшту ў шклянку і моўчкі перакуліў шклянку ў рот. Крактануў, вы-цер п'яцёрнай тлустыя ад сала вусны.

— І яшчэ во што! Тут, мабыць, захо-дзяць розныя... З лесу каторыя. Бандзі-ты! — зноў уставіўся ён на Петрака, яко-му стала не па сабе ад гэтага яго позір-ку. — Не было такога? Ладна, паверу. Але помні: калі хто — адразу ў паліцыю. У мястэчка ці ў Выселкі. Але каб зараз жа. Паняў? А то за ўкрывальства, знаеш? У мястэчку быў?

— Быў, ну.

— Чытаў приказ? Расстрэл і канфіска-цыя імушчавства. Немцы, яны не чыкаюць-ца. Паняў?

Пятрок паныла ўздыхнуў — што ж зробіш! Кругом нявыкрутка. Кругом ка-ра, расстрэл, канфіскацыя. Як тут жыць?

спалоху і ціхенька стаілася ў паўзмроку збоч ад акенца, чуіна ўслухоўваючыся ва ўсё, што рабілася на падворку. Але, пэўна, на падворку засталіся адны толькі кухары, іншыя з'ехалі ўсе на мост. Тады з нейкаю насцярогаю ў душы яна выйшла ў сенцы, яшчэ трохі прыслуха-лася — за дзвярыма ў хаце нібы ўсё вы-мерла, не чутна было ніводнага гуку. Мабыць, прыдаўся момант пакарміць парсючка, а то яшчэ зарохкае па-дурно-му, і тады не ўберажэш — забяруць. Па-думаўшы так, Сцепаніда нарзала ў чы-гунок трохі бульбы, трохі пасыпала аб-мешкі, дадала яшчэ ўчарашняй варанай, усё перамышала. Цяпер трэба было не-ўпрыкмет аднесці чыгунок у застаронак.

— Пётра, глянь там, — шэптам сказа-ла яна мужу, але той не скрануўся на-ват. — Чуеш?

— Аг!.. Не ўберажэш! Усё роўна...

— Як гэта — усё роўна?..

Яны ціха перагаворваліся так у істоп-цы, але нядаўні стрэл, мусіць, так ска-лануў нутро Петрака, што той быў нібы сам не свой. Нібы ў гарачцы ці якім здранцвенні. Іншы раз яна б насварыла-ся на яго, але цяпер не было як сва-рыцца, ды і разумела: хапіла страху ста-рому, і Сцепаніда хуценька глянула з сенцаў.

На падворку было пуста ўжо, толькі ля кухні, угнуўшыся цераз край, замываў кацёл Карла, яго злы кухар стаяў ля скрынак спіноў да хаты і нешта калупаў-ся ў іх. Відзець, можна было выйсці — ці мала што магло быць у яе чыгунку, якая ім да гэтага справа?

Яна так і зрабіла — ціхенька шыга-нула за істопку і па дрывоціні ў зарос-лы дзядоўнікам гародчык. Парсючок, малайчына, нават не азваўся на яе кро-кі, толькі заварушыўся ў саломе, як яна пачала расчыняць нізкія дзверцы. Каб не затрымлівацца дужа, яна паставіла цераз парог чыгунок і сахой падперла дзверцы застаронка.

Парсючок памалу варушыўся сабе за дашчанай сцяной ды троху пляцкаў, амаль не падаючы голасы, а яна стаяла ў дзядоўніку і думала. Усё ж, чула яе душа, не дужа надзейны тут скоў, асаб-ліва калі столькі людзей на падворку — выйдзе каторы хоць бы па патрэбе за ро-г і ўчые. Во, ды яшчэ і куры! Нека-яна не падумала пра іх, і тыя сноўдалі цяпер па-пад плотам, за сцяной хляўка, у дзядоўніку — нешта шукалі сабе, дзядублі. І яна не ведала, як лепей: ці заперці ўсіх разам іх у хляўку, ці ада-гнаць куды ад сядзібы. Як бы тыя не па-лавілі іх, мусіць жа, не спялячы, убачаць.

Але курэй пакуль што яна ратаваць не стала — болей баялася за Бабоўку, якую гэты раз кінула ў кустоў разам з Янкавым статкам. Яна спалохалася, каб Янка не пагнаў статак на Выселкі, бо ўжо вечарэла, неба так і не выбавілася з-пад хмар, якія спрэс прыдушылі яго, нізка налеглі на шэры прастор і амаль не рухаліся з месца. Добра яшчэ, што было не сцюдзёна, учарашні вецер аціх, але ў мокрай траве было дужа няўтуль-на нагам, калі Сцепаніда выйшла з гаро-да. Па трохі прабітай у бульбянішчы сцэжцы яна падалася на ўзроўня і там узяла ўбок, таксама слабенька ў траве сцяжынкаю пад мокрым, пацярэбленым слатой хмызняком. Амаль падбегам шы-буючы па краі поля да Бараняга Логу, яна думала, што, мабыць, настане і горшае, што адным толькі перасялен-

нем у істопку не абыдзецца. Калі яны пастаюць на сядзібе доўга, дык ці мела што можа здарыцца, а гаспадарку абя-руць датла, гэта ўжо пэўна. Як тады жыць? Як засцерагчы ад іх кароўку, пар-сючка, курачак? Збажыну якую ці буль-бу, можа, не возьмуць, нашто ім, але дровы папаліць. Хіба назапасіш тады без каня? А як быць зімой?

Клопату было шмат, як і трывог, кеп-скае прадчуванне грызла душу, але зне-шне Сцепаніда трывала і выглядала спа-койнай. Яна была не з тых баб, што па першай бядзе кідаюцца ў слёзы, яна прадчувала, што бедаў будзе зашмат для яе небагатых, некалі добра ўжо вы-плаканых слёз, што трэба паашчаджаць на хваляванні.

Яначкаў невялікі статак яна згледзела ў кустоў непаладзёк ад дуплістай кало-ды паваленага дуба на самым узлеску. Каровы паціху шамацелі кустоўем, а Янка, прыхаваўшыся за ялінкай, чакаў яе і, як згледзеў, нешта горача загаманіў, усё паказваючы ў поле. Можна, ён што бачыў там? Але, здаецца, цяпер там бы-ло пуста, пара было гнаць жывёлу дадо-му. Сцепаніда адлучыла Бабоўку ад ін-шых, і тая ахвотна скіравала па сцэжцы да хутара. Тут толькі Сцепаніда спахапі-лася, што нічога не ўзяла Янку, ды і сама яна сёння не мела крошкі ў роце. Янка на развітанне загергетаву незразу-мела і ўзрушана, замахаў рукамі і толькі напаследак няўмела вымавіў два тры-вожныя словы, якія цяпер былі зразуме-лы кожнаму:

— Пук! Пук!

Сцепаніда не стала дапытваць, пра што ён хоча сказаць, і хуценька пагнала хварасціной Бабоўку — пакуль на сядзі-бе не было немцаў, трэба было паспець падаць карову.

Трохі прыпацеўшы нават у калянай хусцінцы і пад ватоўкаю, яна дагнала карову да плота каля бульбянішча і зразумела, што прыпазналася. На пад-ворку пад ліпамі ўжо высіўся брызента-вы верх машыны і чулася гамана, ня-звыклае, нянаскае гергетанне, паасоб-ныя выкрыкі, здаецца, там штось адбы-валася. У недаўменні яна прыпынілася, Бабоўка падняла галаву і замарудзіла крок. Над парканам было відаць, як немцы, таўкучыся купкаю, цягнулі з ма-шыны нешта грувасткае і цяжкое, і адзін, мабыць, заўважыўшы яе за плот-ам, радасна-гарэзліва закрычаў цераз гарод:

— О, матка, млека!

Рабіць не было чаго, яна ціха сцэба-нула хварасціной Бабоўку, тая перасту-піла ніжнюю жэрдку ў плоце і звыклім шляхам пайшла сцяжынай да падворка.

На падворку адбывалася тое, чаго Сцепаніда найбольш баялася: немцы ўсталёўваліся на доўга. Вывалакшы з ма-шыны грувасткую шэрую брызэнціну, яны распілі яе на коллі ля тыну на нетапанай мураве падворка, таўкліся там усёй грамадою, расцягвалі вяроўкі, забівалі ў зямлю кароткія калкі. Двое па краях дужа ўперліся ў зямлю, амаль легшы на падворак, — цягнулі вяроўкі, і шэры брызентавы дах падатна напяўся, утварыўшы вялізную, ледзьве не з хату, будыніну.

На дрывоціні стаяў згорблены Пятрок, трохі захінуўшыся за вугоў, пазіраў, што рабілася на падворку, і згледзеўшы жонку, распачна развёў рукамі. Але Сцепаніда не азвалася. «Чорт з імі, — падумала яна, — там яны займаць бу-дучы найменей». Ёй абы не займалі гэ-ты калец падворка, дзе былі хлэй, куры-ны катушок, дрывоцна, праход да заста-ронка. Ды, мусіць, тут для іх брудна, ім патрэбна чысцей. Той, вышэйшы за гэты, калец двара, натуральна, быў і чысцей-шы.

Бабоўка, мусіць, не горш за гаспада-роў адчувала небяспеку ад гэтых лю-дзеяў і толькі патанулася выйсці з дры-воціны, як нерашуча стала, задрала гала-ву і чмыкнула — яна іх баялася. Сцепаніда зайшла наперад, паглядзіла кароў-ку па цёплай казытлівай шыі.

— Ну нябось... Ідзі, ідзі.

— Млека! Млека! — п'яна закрычаў хтосьці між немцаў, і не паспела яна з кароваю падысці да варотаў хлява, як памочнік кухара Карла, валюхаючы на сваіх каратчаватых асідзістых нагах, ужо нёс шырокае бляшанае вядро. Ад кухні пазіралі сюды чалавекі тры і сярод іх той кругленькі рыжаваты фельдфебель, які і цяпер там мітусіўся, нешта крычаў ці камандаваў.

Звычайна яна, як даіла, кідала Бабоў-цы які ахапак травы ці атавы, тады тая стаяла спакойней і лепей аддавала мала-ка—цяпер жа ў яе нічога не было пад рукамі, а немцы, мяркуючы па ўсім, ча-каць не мелі намеру. Яна хацела ска-заць Петраку, каб прынеў што, але пера-думала: хай! Нешта ў ёй пыхнула злосцю і зашчапілася ад гэтай іх бесцы-рымонасці — быццам яна павіна за-бсвае каровы — хай бы пашукалі дзе

яшчэ кароў.

[Працяг будзе].

ЖЫВОЕ ПІСЬМЕННІЦКАЕ СЛОВА — ЮНЫМ

САМАМУ ЎДЗЯЧНАМУ ЧЫТАЧУ

Кожны год з пачаткам вясновых канікул да нас, пісьменнікаў, і да ўсёй савецкай дзетвары прыходзіць шчаслівае, непаўторнае свята — Тыдзень дзіцячай кнігі. У дні Кніжкіных імянін (так яшчэ ў нас з любоўю называюць гэта жаданае свята) юныя чытачы бліжэй знамяцца з тымі, хто стварае для іх цікавыя аповесці, апавяданні, вершы, казкі, п'есы, праводзяць ранішнікі і зборы, на якіх сустракаюцца з героямі любімых твораў, дзеляцца сваімі думкамі і ўражаннямі аб прачытаных кнігах.

А іх у нас выдаецца шмат. Толькі самае маладое ў рэспубліцы выдавецтва «Юнацтва» за два гады свайго існавання выпусціла ў свет 250 назваў кніг мастацкай і навукова-папулярнай літаратуры тыражом каля 20 мільянаў экзэмпляраў.

Свята дзіцячай кнігі... Яно бярэ свой пачатак у далёкім і памятным для нас 1945 годзе. Яшчэ на захадзе грывелі баі, яшчэ трывога не пакідала вызвалення гарады і вёскі, зруйнаваныя ворагам, а ў сталіцы нашай Радзімы Маскве, як і цяпер, у час вясновых канікул у Палацах культуры, Дамах піянераў, у бібліятэках і школах адбыліся многалюдныя, масавыя, ажыўленыя сустрэчы пісьменнікаў з дзецьмі, сваімі юнымі чытачамі. Усім хацелася хоць трохі развязаць горкі ўспамін аб жахлівым горкім ліхалецці, якое перажылі дзеці, прынесці ім хвіліны радасці.

Тады ж было вырашана зрабіць такія святыя традыцыяны.

З Масквы гэта свята — Тыдзень дзіцячай кнігі — пайшло па ўсіх рэспубліках Савецкага Саюза, стала агульнасаюзным.

Некалькі гадоў назад урачыстае адкрыццё Тыдня дзіцячай літаратуры адбылося ў нашай рэспубліцы. Гасцямі беларускіх дзяцей былі вядомыя паэты, празаікі і драматургі, якія пішуць для дзяцей і пра дзяцей. Да нас прыежджалі дэлегацыі з усіх саюзных рэспублік, а таксама з Масквы і Ленінграда. Разам з нашымі пісьменнікамі яны пабывалі і ў блізкіх, і ў самых аддаленых кутках Беларусі, сустракаліся з тымі, для каго пішуць свае творы.

Сёлета такі гонар — прымаць у сябе гасцей-літаратараў — выпаў далёкай сонечнай Туркменіі. Паехала туды і група беларускіх пісьменнікаў. Яны сустрагнуцца з

туркменскімі школьнікамі, пазнаёмяць іх са сваёй творчасцю, і, вядома ж, на гэтым свяце адбудзецца шмат сустрач і знаёмстваў паміж самімі паэтамі, празаікамі, драматургамі.

Але няхай у вас, паважаныя суайчыннікі, не складзецца такой думкі, быццам толькі ў дні Кніжкіных імянін пісьменнікі сустракаюцца са сваімі чытачамі. Не, зусім не. Такія сустрэчы адбываюцца кожны дзень. У гарадах і вёсках. З пісьменнікамі старэйшага пакалення і з маладзейшымі. Сам я, напрыклад, за апошнія тры месяцы пабыў і выступіў у 10 школах Бярэзінскага, Маладзечанскага, Смагонскага, Ашмянскага і Астравецкага раёнаў. І лішні раз пераканаўся, як рады нашы хлопчыкі і дзяўчынкі, іх настаўнікі і бацькі такім сустрэчам, жывому пісьменніцкаму слову, як любяць яны добрую кнігу, як шчыра сябруюць з ёй.

А каб такіх кніг было больш, у рэспубліцы рэгулярна праводзяцца конкурсы на лепшыя творы для дзяцей і юнацтва. У апошніх двух прымаў удзел і я.

Пра што ж мае кнігі, аб чым я пішу, якімі думкамі і пачуццямі мне хочацца падзяліцца са сваімі маленькімі сябрамі?

Я хоць сам і не бачыў вайны, усё ж часта звяртаюся да ваеннай тэмы. Напрыклад, у маім апошнім зборніку «Звініць званок...», які выйшаў летась, ёсць цэлы раздзел пад назваю «Вечны агонь», а ў гэтым раздзеле — паэма «Вогненная балада». Яна напісана на дакументальнай аснове. Чаму я наваў яе «Вогнянай баладай»? Гісторыя была такая. Я перакажу яе словам адной з маіх гераінь Маргарыты Яцуповай, якая жыве зараз у Полацку.

«...Наш дзіцячы дом не паспелі эвакуіраваць, — успамінае яна. — У родны Полацк уварваліся фашысты. Насталі цяжкія дні. Дзяцей нашага дзетдома фашысты хацелі зрабіць донарамі, браць у іх кроў для сваіх раненых. Пра гэта даведаліся партызаны. Па загаду іх камандавання дзяцей трэба было вывесці ў лес. Дзвесце знясіленых дзяцей з-пад самага носа ў фашыстаў вывелі і вынеслі на сваіх руках нашы беларускія партызаны.

За дзецьмі і раненымі партызанамі прылятаў лётчык Аляксандр Мамкін, перавозіў іх у савецкі тыл. Ён зрабіў 8 рэйсаў. Потым быў дзевяты — апошні, вогненны... 10

красавіка 1944 года».

У час гэтага рэйса самалёт Мамкіна атакаваў над ліній фронту нямецкія «месершміты». Самалёт загарэўся. Мужны лётчык працягнуў весці яго, каб пасадзіць на сваёй тэрыторыі, выратаваць дзяцей. Мамкін памёр ад апёкаў і ран, але ўсе дзеці засталіся жыць. «У яго быў парашут, — прачытаем мы потым у адным са школьных сачыненняў, — і ён мог бы выратавацца. Але парашут быў адзін, а ў самалеце — 13 чалавек. Ён бы сам выратаваўся, а дзеці ўсе загінулі б. Ён думаў, што вязе маленькіх грамадзян шчаслівай будучыні, і не паспеў адабраць у іх светлае заўтра...»

Магчыма, вам давялося пабачыць кінаэпапею «Вялікая Айчынная», створаную савецкімі кінематаграфістамі, якая з поспехам прайшла па экранам многіх краін свету. (Па Захадзе яна ішла пад назвай «Невядомая вайна»). У трэцім серыі, якая называецца «Партызаны», ёсць такі кінакадр: лётчык, увішны, з усмешкаю на добрым твары, садзіць у самалёт схудлых, у лахманах дзяцей. Гэта і ёсць лейтэнант Аляксандр Мамкін, крылаты сын варонежскай зямлі, які аддаў сваё маладое жыццё, ратуючы беларускіх дзяцей.

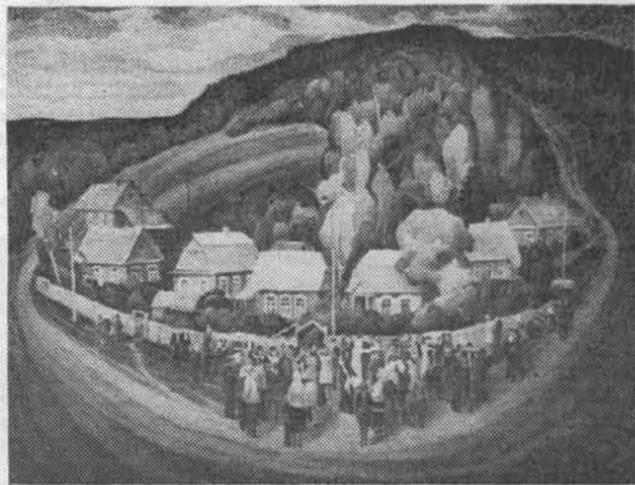
«Ён загінуў, але застаўся жыць. Застаўся назаўсёды з намі...» — пішуць аб ім у сачыненнях школьнікі.

У сваіх творах мы не толькі праслаўляем подзвігі савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны, не толькі радуемся шчасліваму дзяцінству нашых дзяцей, мы вучым іх быць патрыётамі, інтэрнацыяналістамі. Вучым любіць і паважаць людзей, чымі ўмелымі рукамі ствараюцца ўсе багацці на зямлі. Менавіта пра гэта я люблю пісаць. А яшчэ люблю, каб вершы мае былі вясёлыя, сагрэтыя цёплай усмешкай, пачуццём гумару, — такія, каб, прачытаўшы іх, дзеці міжволі самі заўсміхаліся, адчулі радасць у сэрцы.

Але ў свеце зноў неспакойна. Бо ёсць яшчэ людзі, якія хочуць бачыць не ўсмішкі і радасць, а слёзы і гора на тварах дзяцей, людзі з чорнымі душамаі, якія прагнуць вайны. Вось чаму нам зноў і зноў даводзіцца звяртацца да ваеннай тэмы, каб паказаць усяму чалавецтву, што нясе вайна, колькі гора і пакут сее яна на зямлі, што значыць для простых людзей мір і дружба паміж народамі.

Мікола ЧАРНЯЎСКІ.

З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

У выставачнай зале Саюзу мастакоў БССР адбылася персанальная выстаўка Івана Пратасені. Імя мастака добра вядома не толькі прыхільнікам выяўленчага мастацтва, але і самай шырокай чытацкай аўдыторыі ў рэспубліцы. На працягу многіх гадоў Іван Пратасеня працаваў старшым мастацкім рэдактарам выдавецтва «Ураджай», займаўся афармленнем кніг. Сёлетняя яго выстаўка, дзе прадстаўлены лепшыя графічныя работы, акварэльныя пейзажы, — плён працы мастака-графіка за некалькі дзесяцігоддзяў. З вялікай пашанай ставіцца мастак да гісторыі свайго народа, да простых людзей, чымі рукамі пераўтвараецца родная зямля. Няма на выстаўцы работ, дзе галоўнымі героямі сталі добра вядомыя аўтары з дзяцінства людзі, з якімі побач рос і стаўле, — яго бацькі, аднавяскоўцы. У трыпціху «Бацькоўскі дом» мастак з пясчотай малюе вясковых жанчын, пазытуе іх працу. У творчасці І. Пратасені вобраз жанчыны наогул часта набывае філасофскае гучанне: жанчына-маці, жанчына-працаўніца атаясамліваецца ў яго з вобразам Радзімы. Як прыклад, можна назваць

кампазіцыю «Маці», прысвячаную А. Купрыянавай, якая выхавала пяцёра сыноў, што геройскай смерцю загінулі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Аўтар засяроджвае ўвагу на твары жанчыны, яе руках, зведаных усялякай працы за нялёгкае жыццё. Апошнія гады мастак многа працуе ў тэхніцы акварэлі. Ён стварае серыю пейзажаў, на якіх ажылі краявіды роднай Случчыны, Мінска, яго ваколіц. Пейзажныя кампазіцыі І. Пратасені вылучаюцца мяккасцю фарбаў, тонкасцю каларыту, пранізлівым пачуццём непаўторнасці і імгненнасці адвечнай прыгажосці прыроды.

З натхненнем і ўлюбёнасцю піша мастак партрэты слаўных сыноў сваёй зямлі — Янкі Купалы, Якуба Коласа, Пятруся Броўкі, Паўлюка Труса. Памяці вялікага беларускага паэта ён прысвячае графічны аркуш «Максім Багдановіч і Зоська Верас у Мінску». Шчырым патрыётам, грамадзянінам, тонкім пірыкам — такім паўстае перад глядачом сам аўтар, мастак Іван Пратасеня.

НА ЗДЫМКАХ: работы І. ПРАТАСЕНІ «Вяселле ў Падгор'і», «Адвечнае».

У ДНІ ШКОЛЬНЫХ КАНІКУЛ

У дні вясновых школьных канікул па ўсёй краіне прайшлі традыцыйныя святы — Тыдзень музыкі для дзяцей і юнацтва і Кніжкіны імяніны.

У гасці да беларускіх дзяцей прыехалі іх ровеснікі з Ленінграда — юныя артысты ансамбля песні і танца Палаца піянераў і школьнікаў імя Жданова і хору тэлебачання і радыё, а таксама харэаграфічнага ансамбля «Сакартвела» з Грузіі.

Упершыню ў нашай рэспубліцы Палац культуры Беларускага савета прафсаюзаў правёў для школьнікаў цыкл святаў пад агульнай назвай «Творчыя саюзы Беларусі — дзецям». Ён адкрыўся тэатралізаваным прадстаўленнем «Усе музы ў гасці да нас». «Свет, народжаны музыкай», «Твой сябар кніга», «Тэатр — дзецям», «Сем колераў вясёлкі», «Чароўная краіна кіно» — так называліся наступныя святы. На гэтых прадстаўленнях кампазітары,

паэты, мастакі і дзеячы кіно расказалі дзецям пра сваю творчасць, пазнаёмілі іх з новымі творамаі, артысты мінскіх тэатраў паказалі фрагменты са спектакляў, дэманстраваліся кінафільмы.

Дзiesiąты тысяч беларускіх школьнікаў пабывалі ў гэтых

дні амаль на 300 розных мерапрыемствах.

НА ЗДЫМКУ: пацікласнікі школы № 69 горада Мінска Лена СТАРНАКОВА, Сяргей ГАЙДУК, Лена ЗАХАР, Іна КАВАЛЁВА з кніжнічымі навінкамі.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

НА ПЯЦІ МОВАХ

Сакавіцкі нумар часопіса «Советская литература», які выходзіць адначасова на пяці замежных мовах, прысвечаны літаратуры і культуры Савецкай Беларусі. Адкрываецца ён вершамі М. Танка. Аб справах працаўнікоў рэспублікі расказваецца ў артыкуле намесніка Старшынні Савета Міністраў БССР Н. Сняжковай «Беларусь сёння».

Змешчаны аповесць І. Навуменкі «Развітанне ў Каваль-

цах», урывак з аповесці В. Быкава «Знак бяды», раздзелы з рамана В. Казько «Калісом дарога» (беларускі варыянт «Неруш»), апавяданні І. Шамякіна, Я. Брыля, І. Чыгрынава і інш.

Друкуюцца вершы, усяго прадстаўлена дваццаць паэтаў. Публікуюцца адно з апошніх інтэрв'ю І. Мележа, гутарка з А. Макаёнкам, якая адбылася незадоўга да смерці пісьменніка.

ШЧАСЛІВЫ СВЕТ ДЗЯЦІНСТВА

Прамая функцыя «дарослага» кінатэатра заканчваецца разам з апошнімі кадрамі фільма, і далейшая прысутнасць у кіназале — пустая трага часу. А вось у дзіцячым — усё зусім не так. Тут глядачы юныя, а значыць, і гарэзлівыя, яны не спяшаюцца разыходзіцца. Там, дзе заканчваецца прывычны нам, дарослым, кінатэатр, дзіцячы яшчэ працягваецца.

У яго з'яўленні ў сталіцы Савецкай Беларусі няма нічога дзіўнага. Клопаты нашай дзяржавы аб падростаючым пакаленні агульнавядомыя. Дзіўна іншае: як здолелі дарослыя ператварыць звычайнае камерцыйнае прадпрыемства (як вядома, установа, занятая дэманстрацыяй фільмаў павінна прыносіць даход) у своеасаблівы клуб для хлопчыкаў і дзяўчынак, дзе ім цікава, як у казцы, цёпла і ўтульна, як дома.

Пры сустрэчы з дырэктарам мінскага кінатэатра «Піянер» Нінай Іваньковай пра гэта я і пацікавілася ў першую чаргу.

— Нічога асаблівага ў нашай рабоце няма. Ёсць у нас той жа фінансавы план, які, безумоўна, скарэжкіраваны з улікам заўважанай вамі спецыфікі, і які, тым не менш, трэба выконваць. Але ёсць і адна істотная акалічнасць, якая галоўным чынам і вызначае нашу дзейнасць. «Піянер» — гэта калектыўны, а таму і ўплывовы, аўтарытэтны педагог. Калі гаварыць больш канкрэтна, то, напрыклад, у нас у штаце ёсць педагог-арганізатар. Такая пасада была ўведзена ў Мінску першай у краіне сярод адна тыпных кінатэатраў. Скажу за- адно, што ў мяне самой так-

сама вышэйшая педагогічная адукацыя. Іменна педагог-арганізатар падтрымлівае непасрэдную сувязь са школам горада. Гэта ён вывучае інтарэсы школьнікаў, іх густы, запатрабаванні.

У будучым годзе нашаму кінатэатру спаўняецца трыццаць гадоў. Па расказах ветэранаў, на пачатку сваёй біяграфіі дзейнасць яго значна адрознівалася ад сённяшніх клопатаў, будняў. Пераход да таго асноўнага, што вызначае наш твар цяпер, — не проста пракат кінафільмаў, а выхаванне дзяцей — адбыўся ў 1969 годзе. Тады мы перайшлі са старога памяшкання ў новае. Пагадзіцеся — гэта не проста кіназала, а сапраўдны палац! Такім чынам, былі зменены не толькі будынак і шчыльды. Сёння мы маем поўнае права гаварыць пра багаты вопыт культурна-асветнай і педагогічнай работы.

Стараемся ўлічваць інтарэсы ўсіх узроставых груп. Пры правядзенні разнастайных мерапрыемстваў сваіх глядачоў мы дзелім умоўна на малодшы, сярэдні і старэйшы школьны ўзросты. З улікам гэтага і будуюцца мэтанакіраваныя тэматычныя паказы.

Ніна Віктараўна прапануе спусціцца ўніз, у фая. Там мнагалюдна, толькі што закончыўся чарговы сеанс. Хаця проста сеансам назваць гэта цяжка. Адбылася сустрэча сяброў. Яна так і называлася «Твой сябар ДАІ». Тры гэтыя літары добра вядомы малодшым школьнікам сталіцы, таму што работнікі дарожнай службы Дзяржаўтаспекцыі ўзялі іх пад свой нагляд. І цяпер дзеці

добра арыентуюцца ў гарадскім вулічным руху.

Глядачы выходзяць з кіназалы ажыўленыя. Нарэшце, здаецца, гутарка спынілася. Толькі ці так гэта? Назіраю, як нашы «тэхнічна падкаваныя» дзеці зноў завязваюць дыскусію з супрацоўнікамі ДАІ, засыпаюць іх новай хваляй пытанняў, дзеляцца сваімі назіраннямі, часам вострымі, таму што падарожнічаць ім разам з бацькамі дзедзіца шмат і вельмі часта — на аўтамабілі. Дык вось адно такое падарожжа і паслужыла прычынай новага ажыўлення гутаркі, пачатай пасля прагляду фільма: у фая, каля самага басейна з «залатымі рыбкамі» наладжваецца цэлы спектакль з удзелам аўтобуса, «масквіча» шафэраў і інспектара ДАІ. Усё як на вуліцы! Толькі... Дзеці ёсць дзеці: самая жаданая роля ў гэтай маленькай імправізацыі — роля аўтобуса! Ён вялікі і можа вельмі гучна дудзець...

Убачанае мною тады — толькі невялікая ілюстрацыя да расказа пра тое, як жа арганізуе сваю работу «Піянер». Кінаклубы, кіналекторыі, сеансы-мітынгі, касцюміраваныя кінафестывалі, творчыя сустрэчы — вось далёка не поўны пералік тых форм, якія шырока практыкуюцца тут. Шэсць кінасеансаў кожны дзень закліканы вучыць, выхоўваць, забаўляць дзятву. Усяго за дзесьць капеек тут можна правесці адпачынак цікава і з карысцю. Дарэчы, цана білета была такой жа і трыццаць гадоў назад. Між тым, кошт толькі аднаго будынка кінатэатра і яго «начынікі» абышоўся дзяржаве ў

паўмільёна рублёў. Але ці варта пераводзіць дзіцячую радасць на грошы?

Радасць вучыць. Напрыклад, добрае. Вучацца ёй дзеці не толькі ў кіназале. Урокі добра-ты, любові да прыроды дае ім той жа «жывы куток» у фая: там і вавёркі, і птушкі, і хамякі, і чарапахі, і акварыум. Клапатлівыя, добрыя дзіцячыя рукі сталі надзейнай абаронай і апорай усяго гэтага заалагічнага царства.

Разам з дабрай «Піянер» вучыць сваіх наведвальнікаў і многаму іншаму, напрыклад, — мужнасці. Кожны год у лютым савецкія дзеці адзначаюць Міжнародны дзень юнага героя-антыфашыста. «Нам не патрэбна вайна» — так называюць сёлетні цыкл дакументальных і мастацкіх стужак у мінскім дзіцячым кінатэатры.

Вайна не патрэбна нікому на зямлі: юным глядачам гаворыць пра гэта не толькі экран, а і малюнкi іх равеснікаў з Краіны ўзыходзячага сонца. У «Піянеры» зусім нядаўна была разгорнута выстаўка творчасці дзяцей з японскага горада Сэндай, пабраціма Мінска. Адначасова праходзіў Тыдзень японскай мультыплікацыі. Чаму ў «Піянеры»? Адрас зусім не выпадаковы: кінатэатр з'яўляецца калектыўным членам таварыства «СССР — Японія».

Па вечарах суды приходзяць бацькі. Але і тады «Піянер» застаецца верным сабе, ён вучыць: шануйце шчаслівы свет дзяцінства, беражыце над ім чыстае блакітнае неба — такім аднолькава прыгожым бацьца яго ў сваіх малюнках і сэндайскія, і мінскія школьнікі.

Галіна УЛІЦЕНАК.

УСЁ ПАЧАЛОСЯ

З ЦЫРУЛЬНІКАЎ

Магілёўскія цырульнікі нямаюць здзівіліся, даведаўшыся, што іх калегі ў шаснацятым стагоддзі не толькі стрыглі бароды, зразалі мазалі, але і былі добрымі па тых часах хірургамі. Трох такіх цырульнікаў-лекараў прадстаўлялі ў 1578 годзе ўсю медыцыну горада на Дняпры. І толькі праз сто з лішнім гадоў тут з'явіўся сапраўдны ўрач.

Гэтыя цікавыя дакументы прыводзяцца на адным са стэндаў першага ў Беларусі абласнога музея гісторыі аховы здароўя, які адкрыўся ў Магілёве. У ім сабраны звыш тысячы экспанатаў, фатаграфій і іншых дакументаў, што расказваюць аб развіцці медыцынскага абслугоўвання на Магілёўшчыне на працягу некалькіх стагоддзяў.

Дастойнае месца ў экспазіцыі займаюць матэрыялы аб ураджэнцы горада Чавусы Варвары Кашаваравай, першай у Расіі жанчыне-урачу, якая атрымала ў мінулым стагоддзі вышэйшую медыцынскую адукацыю. Дарэчы, яна абараніла і дысертацыю на ступень доктара медыцыны.

У Магілёве 120 гадоў назад узнікла першае ў Беларусі навуковае таварыства ўрачоў. Яго члены імкнуліся да актыўнага пошуку і прымянення найвышэйшых дасягненняў медыцыны ў сваёй практыцы.

МЕТЭАРЫТ

«КАПЫЛЬСКІ»

Вадзіцель грузавай аўтамашыны Віктар Бацьвіннеў за некалькі кіламетраў ад Капыля ўбачыў на ўзбочыне прасёлкавай дарогі нейкі цікавы прадмет кліпападобнай формы. Паспрабаваў падняць. Невялікі, крыху больш навальскага молата прадмет аказаўся вагой каля дзевяці кілаграмаў. І па колеру, і па структуры наверхні загадкавага знаходка моцна адрознівалася ад бачаных да гэтага мінералаў і металаў. Дык што гэта — камень або нейкае жалеза?

Кваліфікаваны адказ на гэтае пытанне даў археолаг, навуковы супрацоўнік Камчацкага краязнаўчага музея Уладзімір Мелькоўніч. Знаходка аказалася метэарытам і атрымала назву «Капыльскі».

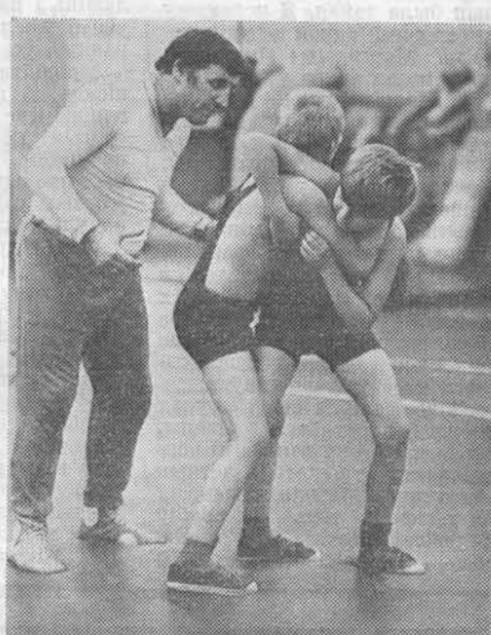
Аб прышэльду з космасу паведамлена ў Акадэміі навук СССР і Беларусі. Метэарыт часова знаходзіцца на захаванні ў Капыльскім краязнаўчым музеі, а неўзабаве папоўніць калекцыю Акадэміі навук СССР.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдання ЦК КП Беларусі.

БРЫГАДАЙ — НА СТАДЫЁН

Майстар спорту міжнароднага класа па вольнай барацьбе Анатоль Марусаў, чэмпіён свету сярод моладзі, барэц класічнага стылю Анатоль Санюк, удзельнік XXII Алімпійскіх гульняў плывец Аляксандр Бучанкоў і многія іншыя выхаванцы мінскага спортклуба «Трактар» не раз дастойна абаранялі гонар краіны на міжнародных спаборніцтвах. Кожны год клуб рыхтуе больш дзесяці майстроў спорту, каля ста пяцідзесяці кандыдатаў у майстры і першаразраднікі... Але галоўны клопат «Трактара» — развіццё масава-аздараўленчай работы, прыцягненне да заняткаў фізкультурай соцень і тысяч працоўных. З гэтай задачай клуб спраўляецца выдатна. Летась, напрыклад, каля 35 тысяч чалавек прынялі ўдзел у спартыўных мерапрыемствах,

летніх і зімніх спартакіадах. Вялікай папулярнасцю карыстаюцца заняткі аздараўленчых груп. Так, у спартакіадзе «За працу і даўгалецце» 57 груп, у якіх займаюцца людзі сярэдняга і старэйшага ўзростаў, вялі спрэчку за першыноў.

Хто займаецца ў гэтым спортклубе? Вядома і стадыён «Трактар», і крытыя спортзалы — усё гэта належыць тым, хто працуе на Мінскім трактарным заводзе. Не выпадкова на бегавых дарожках, на барцоўскіх дыванах у першую чаргу можна сустрэць цэлыя вытворчыя брыгады гэтага прадпрыемства. Але дзверы аднаго з буйнейшых спартыўных комплексаў рэспублікі гасцінна адчынены для ўсіх жадаючых. Заняткі праводзяць

воятныя трэнеры, выкладчыкі фізкультуры.

НА ЗДЫМКАХ: пасля змены — на стадыён. Вытворчая брыгада механічнага цэха № 2 трактарнага завода; дзеці дашкольнага ўзростаў на занятках фізкультуры; трэніроўку з юнымі барцамі спартыўнай школы праводзіць старшы трэнер Я. РЫЎКІН; старшыня прафсаюзага камітэта завода Р. ЧУХНАКОЎ цікавіцца справамі спартсменаў.

Фота Г. СЯМЁНАВА.